

STATISTIČNA SLUŽBA V NAŠI DRŽAVI

Vsakemu čitatelju je znana vrednost in pomen statistike ne samo za teorijo, ampak tudi za praktično gospodarsko življenje. Kakor postaja urejeno knjigovodstvo eden najvažnejših predpogojev za uspešno poslovanje, tako je tudi statistika neobhodno potrebna za celo vrsto gospodarskih panog. Tako si n. pr. zavarovanja (javnega in zasebnega) sploh ne moremo misliti brez statistike. Tudi za javno gopodarstvo postaja statistika vedno bolj neobhodno potreben pripomoček. Kajti danes ni mogoče voditi dobre gospodarske in socialne politike brez dobre statistike.

Organizacija statistike pri nas

Predvsem je treba ugotoviti, da je naša statistika decentralizirana po resorih. Poleg Splošne državne statistike, ki je samostojen urad, ima vsako ministrstvo in večja državna ustanova svoj statistični odsek, odn. zbira podatke v svojem področju. To je delno tudi razumljivo, saj je v številnih uradih statistika nesamostojen, postranski proizvod, ki nastaja obenem z uradnim postopanjem in delom. Tu je statistika ozko zvezana z uradom, v katerem nastaja in si je težko predstavljati, da bi tako statistiko vodil lahko drug urad, ki nima toliko poznavalcev dotične stroke, da bi lahko vodili dobro statistiko.

V naslednjem navajamo nekaj uradov, ki vodijo znatno statistično službo in tudi publicirajo mnogo svojih statističnih izsledkov.

Davčna in finančna statistika. Finančno ministrstvo ima zelo širok delokrog in njegovo delo nudi dovolj gradiva za statistično obdelavo. Tudi izdaja to ministrstvo zelo redno svoje statistične izsledke, ki so velikega praktičnega pomena. Poleg samega proračuna je važen računski zaključek, ki prihaja sedaj hitro in se je tudi v tem oziru ekspeditivnost naše finančne uprave izboljšala, tako da lahko služi nekaterim drugim resorjem za vzor. Finančno ministrstvo izdaja predvsem tri pomembne publikacije: 1. Pregled državnih in banovinskih uslužbencev, pregled osebnih in materialnih izdatkov v državnem in banovinskih proračunih, pregled števila upokojenev in invalidov ter njih prejemke in končno pregled proračuna vseh mest v državi. 2. Od leta 1926. dalje izdaja tudi preglede o stanju samoupravnih dohodkov in izdatkov (mestnih in vaških občin, cestnih odborov ter banovin). 3. Končno je finančno ministrstvo izdalo že tretji pregled vseh samoupravnih dolgov po stanju na konec let 1930, 1933 in 1936. K zadnjemu pregledu je pripomniti, da smo v njem zasledili mnogo netočnosti, ki mu veliko jemljejo na vrednosti.

V finančno ministrstvo spada tudi statistika zunanje trgovine; ki se objavlja v privatnih virih mesečno, uradno pa izide vsakega pol leta, oz. za eno leto. Tudi monopolna uprava objavlja vsako leto statistične podatke o svojem poslovanju.

Prometna statistika. Veliko statistično delo opravlja vsako leto naše železniško ministrstvo, ki izdaja statistiko naših železnic. Tudi gradbeno ministrstvo vodi veliko statistiko. Med drugim vodi evidenco o številu vozil v državi, javnih delih, prometu na cestah itd. Zadnje čase je v objavi podatkov tega ministrstva radi velikega razmaha poslov v zvezi z velikimi javnimi deli v naši državi nastal zastoj. Tudi rečna plovba izdaja vsako leto publikacije o svojem prometu itd. V vrsto prometnih statistik spada statistika pomorskega prometa, katero izdaja Trgovinskoindustrijska zbornica v Splitu. Končno omenjamo še pošto ministrstvo, ki tudi izdaja vsako leto svoje statistične publikacije.

Gospodarska statistika. Mnogo dosedaj navedenih statistik je izrazito gospodarskega značaja, za gospodarske statistike v ožjem smislu pa jemljemo podatke, ki spadajo v resor trgovinskega ministrstva in ministrstva za gozdove in rudnike. Ministrstvo za gozdove in rudnike izdaja statistiko o naši rudarski in topilniški proizvodnji. V resor trgovinskoindustrijskega ministrstva pa spada statistika obratov in poslovanja delniških družb ter samoupravnih hranilnic. Statistiko obratov vodijo decentralizirano posamezne zbornice na svojem področju in dostavljajo ministrstvu. Statistiko poslovanja družb (industrijskih in bančnih ter hranilnic) pa vodi ministrstvo samo, vendar svojih publikacij ministrstvo še ni izdalo.

V ostalem je pa tudi zasebna delavnost na polju gospodarske statistike znatna (i pri zbiranju i pri objavljanju podatkov). Tu nam je predvsem omeniti Narodno banko, ki ima od leta 1929. dalje poseben odsek za gospodarska proučevanja, ki izdaja četrtletna poročila o stanju našega gospodarstva (tudi v francoščini in angleščini) ter mesečno statistično tabelo z najvažnejšimi podatki o razvoju našega gospodarstva. Pri slednji bi bilo želeti, da objavlja tudi nekaj komentarjev, kakor to dela v četrtletnih poročilih.

Ostale statistike. Predaleč bi nas odvedlo, če bi navajali vse delo zasebne delavnosti na tem področju, ki je izredno veliko. Omenjamo samo še statistiko socialnega zavarovanja, ki jo vodi in stalno objavlja za vso državo Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu, v Sloveniji pa te podatke objavlja stalno Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani.

Posebno stališče zavzema v statistični službi ministrstvo vojske in mornarice. To ministrstvo ima dober odsek za statistiko, ki dela mnogo na statističnem polju za posebne potrebe te stroke državne uprave. Namenoma nismo navedli statistik kmetijskega ministrstva, ker so pomanjkljivosti te statistične službe v kljub lepim publikacijam zelo velike. Večinoma se ti podatki zbirajo s pripisovanjem novih podatkov k stari in se tako stopnjujejo prejšnje napake in pomanjkljivosti.

Splošna državna statistika

Posebno mesto zavzema v statistiki Splošna državna statistika. To je edini samostojni statistični urad v naši državi. Nastal pa je iz prejšnje Uprave statistike v Srbiji in statistične službe, ki smo jo nasledili iz

bivše monarhije. Že dolgo pred vojno sta delovala v Zagrebu »Zemaljski statistični ured« in »Statistični odsjek za Bosnu i Hercegovinu«. V Sloveniji je bil leta 1919. ustanovljen statistični odsjek pri deželni vladi, ki je izvedel tudi l. 1921. ljudsko štetje v Sloveniji, leta 1924. pa je bil likvidiran ter je bil ves pramaterial prenesen v Beograd, kjer so ga pa leta 1928. uničili, kar je neprecenljive škode za našo statistiko in se ta škoda sploh ne da nadoknaditi. Po vojni se je delo v veliki meri centraliziralo sploh v Beogradu in tako je po reorganizaciji leta 1924. bil ukinjen naš statistični odsjek v Ljubljani, ostala pa sta, kot podrejena urada upravi državne statistike, statistična urada v Zagrebu in Sarajevu. Leta 1929. je bila postavljena splošna državna statistika na novo podlago in je dobila sedanji naziv.

Tako ima sedaj Splošna državna statistika, ki je prvotno spadala pod resor predsedništva vlade, leta 1932. pa je prešla v resor notranjega ministrstva, značaj oddelka tega ministrstva in sta ji podrejena dva statistična urada majhnega obsega: v Zagrebu za področje treh banovin: dravske, savske in primorske in v Sarajevu za področje drinske banovine. Oba urada vršita posle popolnoma po navodilih iz Beograda in je decentralizacija samo krajevna, ne pa tudi kompetenčna. Skupno ima Splošna državna statistika v Beogradu sistemiziranih 85 mest, od tega 40 dnevničarskih, urad v Zagrebu ima 23 mest, od tega 7 dnevničarjev, urad v Sarajevu pa 8 mest, od tega dva dnevničarja. Splošno državno statistiko vodi od marca leta 1936. dalje načelnik ministrstva dr. Rudolf Andrejka, ki je bil visok upravni uradnik v Sloveniji in je tudi čitateljem »Trgovskega Tovariša« dobro znan po svojih pomembnih zgodovinskih študijah.

Prva naloga Splošne državne statistike je bila (v večjem obsegu) izvedba ljudskega štetja v naši državi dne 31. marca 1931. Delo urada se v splošnem nanaša predvsem na demografsko statistiko v državi. Splošna državna statistika je vodila doslej dve štetji prebivalstva, o katerih so izsledki že delno priobčeni. Leta 1921. je bilo prvo ljudsko štetje v državi. O provizoričnih rezultatih tega štetja smo dobili prvo publikacijo šele leta 1924., definitivni rezultati pa so izšli šele leta 1932., ko je bilo že izvedeno novo ljudsko štetje. Vendar pa definitivni rezultati ne prinašajo vsega gradiva, ki je bilo zbrano ob štetju 1921 in tudi ni pričakovati, da bi kdaj dobili n. pr. statistiko poklicev v naši državi, ker je gradivo delno izgubljeno.

Drugače je s štetjem leta 1931. Res so nastopile v upravni razdelitvi države na občine (delno tudi na okraje) znatne izpremembe od leta 1931. dalje, vendar je porabna vrednost gradiva prav znatna. V malem obsegu je že leta 1931. izšla publikacija o predhodnih rezultatih ljudskega štetja, ostalo gradivo pa se sedaj postopno objavlja in upamo, da bo urni delavnosti sedanjega načelnika Splošne državne statistike uspelo izdati še letos in prihodnje leto (1938 in 1939) vse rezultate štetja iz leta 1931., tako da se bomo lahko že pripravili na novo štetje v letu 1940., oz. 1941. Doslej so izšle (vse v letu 1938.) tri publikacije o končnih rezultatih štetja iz 1931: I. Prisotno prebivalstvo, število hiš in gospodinjstev. II. Prisotno prebivalstvo po veroizpovedih in III. Prisotno prebivalstvo po pismenosti in starosti. Z velikim zanimanjem pričakujemo objave statistike prebivalstva po poklicih, ker je znano, kako zelo se je gospodarska in socialna struktura naše države izpremenila od leta 1910. dalje. Za leto 1910. imamo namreč zadnje statistične podatke

(avstrijske) o poklicni razdelitvi prebivalstva v nekaterih pokrajinah naše države po okrajnih glavarstvih.

K temu je še pripomniti, da je mnogo statističnega gradiva štetja iz leta 1931. objavila Splošna državna statistika v statističnih letopisih za 1936 in 1937 (poklicna struktura po banovinah, popis kmetijskih gospodarstev po banovinah, oboje v letopisu za 1936 in popis kmetijskih gospodarstev po okrajih v letopisu za 1937).

Tako se lahko Splošna državna statistika po obdelavi podatkov iz leta 1931. pripravlja na novo, že tretje ljudsko štetje v naši državi, za katerega pa želimo, da se izvede po zahtevah moderne statistične znanosti, kajti še je čas, da se za to delo pripravimo. Koristi od dobro izvršenega dela bodo gotovo izredno znatne. Da se na to misli, je dokaz postavka 38.000 din, ki je vnesena v državni proračun za 1938/39 pod naslovom: Priprave za popis leta 1940. (tiskanje navodil, zakonov in uredb, znanstveni tečajji in študije na terenu). Ta postavka je sicer skromna, upamo pa, da bo uspelo pri razumevanju merodajnih faktorjev v proračunu za 1939/1940 vstaviti že večje zneske. Prihodnje štetje naj bi bilo dne 31. decembra 1940, oz. če se ne bo dalo vse pripraviti, dne 31. decembra 1941, da bomo dosegli tudi soglasje z ljudskimi štetji drugih držav. Poudariti pa moramo tudi ob tej priliki, da so sredstva naše Splošne državne statistike razmeroma neznatna: ves njen proračun za 1938/39 znaša 5,518.122— din, za leto 1937/38 pa je znašal 5,501.213 din.

Pri ljudskem štetju bo treba upoštevati tudi predloga odbora statističnih strokovnjakov pri Zvezi narodov. Kajti tudi naša država je menda ratificirala konvencijo o mednarodni statistiki iz leta 1928., ki ima namen za štetja okoli leta 1940. pripraviti tako gradivo, ki bo omogočilo izvedbo štetja na kolikor mogoče enotnih načelih, da bo omogočena mednarodna primerjava, ki je velikega pomena. Tozadevni odbor strokovnjakov je letos že izdelal svoje predloge za statistiko aktivnega prebivalstva.* V dotični publikaciji daje odbor statističnih strokovnjakov mednarodnega slovesa definicijo, kaj je to aktivno prebivalstvo, grupacije aktivnega prebivalstva za potrebe mednarodne primerjave, različne sisteme klasifikacije aktivnega prebivalstva (po treh vidikih: branža gospodarske delavnosti, stališče v poklicu in individualni poklic) in končno grupacije po spolu, starosti in rodbinskem položaju. V že omenjeni publikaciji je odbor statističnih strokovnjakov priložil vzorno tabelo za štetje in seznam minimalnega števila poklicev, odn. industrij. Zanimivo je, da smatra odbor za posebno vrsto gospodarske delavnosti stavbno in gradbeno delavnost. Glavne sekcije so po mnenju odbora: 1. kmetijstvo, gozdarstvo in ribolov, 2. rudarske in kameninske industrije (industries extractives); 3. manufakturne industrije, 4. gradbene stroke, 5. prevozi in promet, 6. trgovina, 7. hotelirstvo in osebne službe, 8. javne službe in ostale službe splošnega interesa in 9. slabo označene delavnosti.

Poleg demografske statistike (obdelava rezultatov ljudskega štetja in gibanje prebivalstva) je pomembno delo Splošne državne statistike objava statističnega letopisa. Prvi tak letopis je izšel za leto 1929. v letu 1932., naslednji za 1930 leta 1933., za leto 1931. leta 1934., za leto 1932. leta 1934.,

* Etudes et rapports sur les methodes statistiques. St. 1. Statistiques de la population active. Definitions et classifications, recommandées par le Comité d'experts statisticiens, Zeneva 1938, Zveza narodov.

za leto 1933. leta 1935., za leto 1934.—1935. je izšel letopis skupno leta 1937. (že pod vodstvom načelnika Splošne državne statistike dr. Rudolfa Andrejke). Naslednji letopis za 1936 je izšel šele spomladi leta 1938., pri letopisu za 1937 pa smo prišli hvala Bogu na tekoče. Kajti letopis za 1937 je izšel že decembra leta 1938., torej na koncu leta za prejšnje leto. Novi letopis predstavlja znaten napredek že zaradi datuma izida. Sicer še nismo dosegli v tem oziru nekaterih drugih držav, vendar je v splošnem gotovo umestno načelo, da izidi letopis za eno leto vsaj v teku naslednjega leta. Tudi drugače predstavlja letopis marsikatero novosti, ker vsebuje nekatere nove tabele, izložene pa so bile manj važne tabele.

Mnogo gradiva, objavljenega v letopisu za 1937, ne obsega leta 1937., ker še ni zbrano, radi očitlice materiala in drugih vzrokov. Tako n. pr. še niso zbrani podatki o naravnem gibanju prebivalstva za 1937, statistika računskih zaključkov delniških družb in bank itd. Želeli bi, če ima Splošna državna statistika material že na razpolago, da bi v primeru zapoznelega izhajanja nekatere podatke, ki jih objavlja mesečno, objavila do onega meseca, ko so ji ob tisku na razpolago, n. pr. v letopisu za 1937 tudi že nekatere razpoložljive mesečne podatke za 1938.

Žal Splošna državna statistika, ki zbira toliko dragocenega gradiva i v svojem delokrogu i od drugih oblastev, nima drugega glasila za objavo kot le svoj letopis. Koristno bi bilo po vzgledu drugih držav, da bi izdajala svoj statistični mesečnik (ali pa vsaj na tri mesece), v katerem bi prinašala najnovejše svoje izsledke in razpoložljive podatke drugih resorjev. Finančna plat tega načina izdajanja gotovo ni tako težka, da se to v korist naše statistike in vseh javnih delavcev ne bi dalo uspešno odrediti. Mogoče bi izhajala pri Službenem glasniku ministrstva notranjih zadev posebna priloga s statistikami.

Tudi vprašanje centralizacije ali decentralizacije naše statistične službe postaja vedno bolj aktualno. Vedno več statistik se sestavlja in objavlja samo za vso državo skupaj in vedno težje je priti do podrobnih statističnih podatkov za posamezne panoge državne uprave. Pri tako velikih raznolikostih v gospodarski in socialni strukturi naše države bi bilo gradivo velike vrednosti in ravno sedaj, ko je govora v naši javnosti o povečanju delokroga samouprav, bi bilo umestno načeti tudi to vprašanje, kakor je tudi umestno vprašanje centralizacije vse statistike na enem samem mestu. Gotovo je, da bi se marsikateri podatki dali statistično bolje obdelati, če bi to delo vršil urad, ki ima v ta namen specializirane strokovne moči. To so uvidele tudi številne druge države, ki imajo ravno tako urejeno statistično službo.

Za gospodarske ljudi je posebno važno vprašanje gospodarskih statistik. Pri nas nimamo zavoda za proučevanje konjunktore, kakor jih imajo nekatere druge države in ki delajo prav vzorno delo. Vsa dosedanja prizadevanja pa so ostala v kljub temu, da je bilo dano glede tega v finančnem zakonu že pooblastilo, brezuspešna. Misliti pa bo treba na čimprejšnje ostvarjenje takega zavoda s pomočjo institucij, ki že sedaj zbirajo podatke o poteku konjunktore. V takem zavodu bi se delo lahko vršilo veliko bolj decentralizirano (po pokrajinah), kakor se dela sedaj. Predvsem bi moral novi zavod voditi statistiko industrijske proizvodnje. Kajti naša industrijska delavnost je postala tako znatna, da ne zadostujejo za njeno presojo samo statistični podatki o zaposlitvi delavstva, nego bi bili potrebni tudi drugi podatki, ki bi kazali industrijsko delavnost po mese-

cih. Tudi nekatere manjše države z manjšo industrijo vodijo že dolgo vrsto let indeks industrijske proizvodnje. Tudi bi tak zavod lahko publiciral številne študije in statistične obdelave posameznih gospodarskih panog in področij, kar je doslej bilo težko izvedljivo, odnosno prepuščeno zasebni iniciativi.

Seveda pa ne smemo pri tem pasti v novo nasprotje, da se bomo začeli baviti z zbiranjem novih podatkov in zahtevali od onih, ki so statistični objekti, prevelike nove žrtve in napore, kakor se to dogaja interesentom v nekaterih državah. Predvsem skrbimo za to, da bo dosedaj zbirani material lepo statistično obdelan in tudi primerno in ob pravem času objavljen, potem šele bomo mogli pristopiti k novim nalogam v naši statistični službi.

U. S.

SLOVENSKE BANKE V LETU 1937.

Iz statistike poslovanja slovenskih bank je razvidno, da je bilo najslabše poslovno leto 1935., nato pa se je položaj znatno izboljšal, kar je posebno prišlo do izraza v letu 1937. Niso toliko narasle številke poslovanja od 1936 na 1937 kakor ravno donosnost poslovanja, ki se zopet približuje letom pred krizo. S povečano donosnostjo poslovanja bodo slovenske banke lahko pokrile marsikatero škodo, ki so jo utrpele v letih krize.

Tudi za slovenske banke je imel prevzem kmetskih dolgov po Privilegirani agrarni banki velik pomen. To delo je teklo skozi vse leto 1937, ter je zadalo bankam (kakor vsem ostalim denarnim zavodom) veliko dela. Po podatkih Priv. agrarne banke so ji banke izročile v Sloveniji 1.333 dolžnikov z vsoto 15'05 milij. din dolga. Toda upoštevati je treba, da so imele nekatere slovenske banke znatnejše vsote dolžnikov-kmetov pri svojih izvenslovenskih podružnicah, tako da je bila zanje oddaja kmetskih dolgov veliko večjega pomena kot bi bilo sklepati po navedenih številkah. Šele na osnovi oddaje kmetskih dolgov se je lahko začelo uspešnejše delo in tako je prišlo v jeseni leta 1937. do napovedi znanih ukrepov za izboljšanje likvidnosti našega denarstva.

Novembra 1937 sta Poštna hranilnica in Narodna banka objavili, da bosta dajali posebne kredite po 3%. Poštna hranilnica je sklenila, da bo dajala posebne 3% kredite na osnovi terjatev v tekočem računu, ki jih imajo zadruga pri Priv. agrarni banki in 3% državnih obveznic. Narodna banka pa je sklenila dajati posebne kredite po 3% za oprostitev predvsem malih vlog bankam. Za male vloge je smatrati vloge do 10.000 din. Za te kredite bodo morali denarni zavodi dajati še posebno garancijo v obliki terjatev v tek. računu pri Priv. agrarni banki in 3% državnih obveznic. Nadalje je istočasno Narodna banka sklenila, da bo dajala tudi posebne likviditetne kredite denarnim zavodom (bankam in regulativnim hranilnicam).

To je povzročilo psihološko zelo ugodne posledice in kmalu so se pokazali tudi stvarni uspehi; te akcije za mobilizacijo naših denarnih zavodov, od katere so imele znatno korist tudi banke.

Na poslovanje bank je ugodno vplivalo tudi dejstvo, da je bilo lani rešeno vprašanje terjatev na knjižicah in na čekovnih računih pri dunajski poštni hranilnici. Teh terjatev je bilo naravno največ v Sloveniji.

Nadalje bi bilo potrebno še navesti, da je bil skozi vse lansko leto denarni trg zelo likviden in tako je lahko prišlo do vpisa druge tranše državnih blagajniških zapiskov, ki so postalj tudi za poslovanje naših bank zelo važen faktor, saj so bili edini dejansko kratkoročni papir s primerno rentabilnostjo, na katerega vnovčenje, odn. eskontiranje so mogli računati. To se je videlo posebno dobro v septembrski krizi leta 1938.

Zaradi splošnega izboljšanja in tudi dotoka vlog so mogle banke, ki so bile pod zaščito, postopno izplačevati stare vloge v vedno večjih zneskih. Tako je Ljubljanska kreditna banka oprostila s 1. februarjem 1937 vse vloge do 5.000 din, s 1. avgustom 1937 vloge do 8.000 din in s 1. februarjem 1938 do 10.000 din. S 1. avgustom 1938 je začela Ljubljanska kreditna banka izplačevati vlagateljem od 10.000 do 50.000 din po 5% in vlagateljem nad 50.000 din po 2%.

Tudi Zadružna gospodarska banka je začela v vedno večjem obsegu izplačevati vloge. Poleg obresti, ki jih izplačujeta obe banki, je Zadružna gospodarska banka začela dne 28. februarja 1938 izplačevati stare vloge do 10.000 din. Izplačila starim upnikom je banka povečala s 1. septembrom 1938 od 10.000 na 15.000 din, tako da so sedaj proste vse vloge do 15.000 din. Nadalje je začela z dnem 1. septembra 1938 izplačevati 20% na vse vloge, ki so na dan 10. aprila 1934 znašale po delnem prenosu na specialni rezervni fond 15—25.000 din, 10% pa za vloge, ki so znašale od 25—50.000 din.

Še bolj pomembno pa je dejstvo, da je začela Zadružna gospodarska banka izplačevati delno v gotovini, delno v prenosu na stare vloge terjatve v specialnem rezervnem skladu. Iz dobička v l. 1937. ter zneskov, prejetih na račun izločenih terjatev, kar da skupno 5'8 milij. din, se je porabilo za izplačilo imetnikom kvot v specialnem rezervnem skladu takole: najprej se porabi 0'27 milij. din za izplačilo kvot onim upnikom, ki imajo terjati manj kot 2.000 din, torej iz socialnih ozirov. Ostali imetniki dobe 3% v gotovini, oz. na prosto razpolaganje, 3% pa v prepisu na stare terjatve (knjižice in tekoče račune). Zaradi tega se je specialna rezerva Zadružne gospodarske banke zmanjšala od 92.507.000 na 86.898.000 din.

Nove vloge

Število zaščiteneh zavodov se je povečalo v Sloveniji na 5 z že odobreno zaščito Dolnjelendavski hranilnici, d. d. v Dolnji Lendavi.

Prva se je poslužila zaščite Ljubljanska kreditna banka, ki se nahaja pod specialnim režimom od leta 1932. Njej so sledili drugi zavodi in naslednja tabela nam kaže, kdaj je bil posameznim zavodom odobren odlog plačil in objavljen v »Službenem listu«:

	odlok	objavljeno
Obrtna banka	30. III. 1935	15. IV. 1935
Ljubljanska kreditna banka	9. VIII. 1935	28. VIII. 1935
Zadružna gospodarska banka	9. VIII. 1935	4. IX. 1935
Prekmurska banka	3. II. 1937	27. II. 1937
Dolnjelendavska hranilnica	—	27. VIII. 1938

Vsem tem zavodom je bil odobren odlog plačil, Zadružni gospodarski banki pa še sanacija. Zaščiteneh zavodom pritekajo nove vloge v znatnem znesku. Na drugi strani pa opažajo tudi, da vlagatelji ne dvigajo

oproččenih kvot, temveč jih puščajo v zavodih na nadaljnje obrestovanje kot nove vloge. To je razveseljiv pojav in naslednje številke dokazujejo povečanje novega poslovanja pri slovenskih denarnih zavodih v tisočih dinarjev:

		aktiva	pasiva
1932	1 zav.	19.163	19.163
1933	1 „	38.911	38.911
1934	2 „	51.058	50.937
1935	3 „	75.008	74.913
1936	4 „	97.477	96.695
1937	4 „	141.538	141.302

Novo poslovanje je bilo izkazano na koncu leta 1937. pri naslednjih zavodih: Ljubljanska kreditna banka: 103,867.000 din, Zadrúžna gospodarska banka 36,403.000 din, Obrtna banka 609.000 din in Prekmurska banka 659.000 din. V tekočem letu je novo poslovanje zelo naraslo in je n. pr. samo pri Ljubljanski kreditni banki znašala dne 30. junija 1938 vsota novih vlog 132,238.000 din, kar je povečanje za približno eno tretjino. V primeri s skupno bilančno vsoto je znašalo novo poslovanje v milij. din:

	staro	ново
1932	1.293'5	19'16
1933	1.154'9	38'9
1934	1.025'25	51'06
1935	997'75	75'0
1936	1.007'4	97'5
1937	975'1	141'54

Tako vidimo, da je v primeri s skupno bilančno vsoto novo poslovanje v letu 1937. obsegalo že 12'7% vsega poslovanja, kar je velik in pomemben odstotek, ki kaže obnovo poslovanja v velikem obsegu. Še ugodnejše bodo gotovo številke za 1938.

Aktiva

O poslovanju v zadnjih treh letih navajamo naslednje bilančne številke (te številke se nekoliko razlikujejo od objavljenih številke v št. 12 Trgovskega Tovariša leta 1937. zaradi naknadnih korektur; vse v tisočih dinarjev):

	1935	1936	1937
gotovina	72.829	78.850	75.006
valute in devize	1.390	2.673	2.623
naložbe	29.062	16.166	23.317
menice	173.135	151.050	153.835
lombard	2.162	1.431	17.301
vrednostni papirji	52.710	54.656	61.499
konsorc. računi	62.116	64.385	66.694
dolžniki	614.028	667.227	645.375
realitete	49.649	49.442	48.979
inventar	1.201	1.241	1.132
prehodne postavke	1.080	855	817
razna aktiva	14.349	11.835	17.421
bilančna vsota	1,072.754	1,104.885	1,116.655

Pripominjamo, da se nanašajo te številke skupno na staro in novo poslovanje. Postavka gotovine je ostala v glavnem neizpremenjena. Stalno naraščanje izkazujejo vrednostni papirji, predvsem radi naraščanja tečajev državnih papirjev v zadnjih treh letih. Večinoma so v tej postavki vsebovani državni papirji, v manjši meri delnice Narodne banke ter raznih industrijskih podjetij. Postavka realitet in inventarja se v glavnem znižuje radi odpisov, v manjši meri radi odprodaje nepremičnin. O posojilih naših bank dobimo naslednjo sliko, če seštejemo postavke: menice, lombard in dolžniki:

1935	789'3	milij. din
1936	819'7	„ „
1937	816'5	„ „

Ta postavka je v zadnjih dveh letih nekako stalna, ker so se zmanjšala stara posojila, narasla pa so že nova posojila iz novega poslovanja. Dolžniki v novem poslovanju so znašali v letih 1935—1937: 42'8, 61'7 in 103'3 milij. din. Razčlenjeni dolžniki v staro in novo poslovanje nam dajejo naslednjo sliko v milij. din:

	staro	novo
1935	746'5	42'8
1936	758'0	61'7
1937	715'2	101'3

Tu se nam kaže prava slika obnove poslovanja naših zavodov. V letih 1936. in 1937. so se stari dolžniki znižali za 31'3 milij. din, novi pa narasli za 58'5 milij. din, tako da so skupni dolžniki narasli, kar kaže že preje navedena številka. Postavka naložb izkazuje večje izpremembe ravno v zvezi z novim poslovanjem. Konsorcialni računi so v zadnjih letih nekoliko narasli radi dviga pri Zadružni gospodarski banki. Med raznimi aktivji so pri enem zavodu navedene terjatve pri Priv. agrarni banki za izročene kmetske dolgove, dočim drugi zavodi posebej te postavke ne izkazujejo.

Pasiva

Pasivne postavke bilanc 11 slovenskih denarnih zavodov v obliki delniških družb so bile v zadnjih treh letih naslednje v tisočih dinarjev:

	1935	1936	1937
glavnica	84.650	84.650	84.650
rezervni skladi	31.119	33.702	38.426
pokojski skladi	6.180	1.187	1.121
hranilne vloge	254.937	259.429	292.662
tek. računi in upniki	411.025	443.935	409.621
od tega den. zav.	122.877	116.144	134.592
reeskont	36.428	30.462	27.279
lombard	7.063	12.484	5.954
trate	87	333	686
dividenda	11	24	15
prehodni računi	1.245	3.533	1.458
razna pasiva	17.600	18.179	23.608
spec. rezervni sklad	92.508	92.508	86.898
bilančna vsota	1.072.754	1.004.885	1.116.655

Glavnica slovenskih bank je ostala neizpremenjena, pač pa so se radi stalnih dotacij zvišale vse rezerve v dveh letih za lepo vsoto 7 milij. din, kar je dokaz za oprezno politiko razpolaganja s čistim dobičkom. Pokojninski skladi so sedaj izkazani samo še pri eni večji banki in dveh manjših zavodih. V kolikor fungirajo pri drugih zavodih med pasivi, so izkazani med ostalimi upniki. O pokojninskem skladu objavlja posebno bilanco Ljubljanska kreditna banka in je po njenih podatkih znašal pokojninski sklad v letih 1935—1937 v tisočih din: 7.257, 9.154 in 11.178. Imovina tega sklada je bila razdeljena naslednje (v tis. din):

	1935	1936	1937
naložba pri banki	125	1.830	2.963
vredn. papirji	4.001	4.225	5.074
nepremičnine	3.131	3.099	3.141

Vloge na knjižice izkazujejo zadnja tri leta stalen napredek, posebno znaten v preteklem letu, vendar še niso dosegle stanja pred krizo. Slika upnikov je poleg vlog na knjižice naslednja:

	vloge na knjižice	upniki	skupno
1935	254.987	633.902	878.839
1936	259.429	560.079	819.499
1937	292.662	543.913	836.575

Prvikrat v letih krize so narasla tuja sredstva naših bank (brez reeskonta in lombarda) od 1936 na 1937. V veliki meri je k temu pripomogel dotok novih vlog, kar dokazuje naslednja tabela, ki nam kaže stare in nove vloge v milij. din v zadnjih treh letih:

	vloge na knjižice		upniki	
	stare	nove	stari	novi
1935	237'05	17'9	577'0	56'9
1936	232'6	26'8	490'5	69'56
1937	255'74	36'9	460'4	93'5

Iz tega podrobnejšega pregleda je razvidno, da so hranilne vloge v letu 1937. znatneje narasle pri nezaščitenih zavodih kot pri zaščitenih, kjer je novo poslovanje ločeno od starega. Upniki se znižujejo v večji meri v starem poslovanju kot naraščajo v novem poslovanju.

Reeskontne in lombardne obveznosti naših denarnih zavodov so se tudi lani znatno zmanjšale. Naslednji podatki nam kažejo skupno vsoto reeskonta in lombarda od leta 1930. dalje v tisočih dinarjev:

1930	15.989
1931	84.939
1932	97.691
1933	89.475
1934	60.428
1935	43.491
1936	42.946
1937	33.233

Banke so torej hitele, da so ob izboljšanju položaja predvsem znižale svoje obveznosti v reeskontu in lombardu, ker je ta tuj denar bil zanje znatno dražji kot vloge, oz. upniki. Od skoro 100 milijonov din najvišjega zneska na koncu leta 1932. je ostala komaj še ena tretjina, ki pa se je tudi v letu 1938. znatno zmanjšala razen v mesecih septembru in oktobru, ko so se morale zopet poslužiti opore pri Narodni banki.

Donosnost poslovanja naših bank je razvidna iz naslednje tabele (ta tabela se nanaša samo na 10 denarnih zavodov, ker Dolnjelendavska hranilnica ne objavlja posebej svojega računa zgube in dobička v tisočih dinarjev):

Donos :	1935	1936	1937
prenos dobička iz prejšnjega leta	1.350	1.887	1.395
obresti	27.094	22.091	23.180
bančni posli	9.576	8.536	10.323
donos realitet	1.416	1.427	1.971
razno	132	271	74
izguba	672	54	38
skupno	40.240	34.266	36.982
Stroški :			
upravni stroški	6.702	6.792	7.325
plače itd.	11.990	11.714	12.316
davki	2.924	2.861	2.812
odpisi: a) realitet in inventarja	541	445	741
b) terjatev	9.533	4.172	3.473
skupno	10.074	4.617	4.214
izguba	513	672	54
prenos čistega dobička	1.350	1.887	1.395
čisti dobiček tekočega leta	6.738	5.760	8.865
skupno	8.041	7.610	10.260

Donos obresti je do leta 1936. zelo padel, vendar se je lani zopet nekoliko zvišal. Podobno velja tudi za donos bančnih poslov. Znatnejše povečanje izkazuje donos realitet. Zaradi tega je tudi skupni donos leta 1937. bil večji kot prejšnje leto, ni pa še dosegel donosa leta 1935. kakor tudi ne donosa iz let pred krizo.

Z zopetnim razmahom poslov so se povečali tudi stroški poslovanja. To se vidi iz povečanih postavk z upravne stroške in plače. Davčna obremenitev, ki je dosegla v letih krize najvišje stanje leta 1935., se je od tedaj naprej znatno zmanjšala. Tudi je bila donosnost poslovanja večja radi tega, ker ni bilo treba denarnim zavodom vršiti tako velikih odpisov kot v prejšnjih letih in so sedaj odpisi na normalni višini, ki je sicer nekoliko večja kot 1930., vendar ne v znatni meri.

Poleg zmanjšanja odpisov je največ pripomoglo k izboljšanju poslovnih uspehov povečanje dohodkov, ki je bilo večje kot zvišanje stroškov. Tako vidimo, da je donos bančnega poslovanja v končnem stanju izkazal večje zneske kot prejšnja leta. Tudi pri prenosih čistega dobička iz prejšnjih let se vidi, da se je poslovanje normaliziralo, ker denarni zavodi ne rezervirajo več tolikih vsot za prenos v naslednje leto. Seveda se povečanje donosnosti še ne vidi v višjih dividendah. Predvsem morata

dva zavoda vse čiste dobičke v prvi vrsti porabiti za izplačilo dividende na prvenstvene delnice, kar zahteva pri glavnica 30 in 20 milij. din. Pri ostalih zavodih je bila dividenda za 1937 (v oklepajih podatki za 1936): Kreditni zavod za trgovino in industrijo v Ljubljani 10 (10) %, Celjska posojilnica v Celju 6 (6) % itd. So pa še nekateri zavodi, ki že delj časa ne plačujejo dividende.

Čisti dobički

V naslednjem navajamo še pregledno tabelo za vseh 10, oz. 11 (od l. 1931. dalje) bank, koliko je znašal čisti dobiček (brez prenosov iz prejšnjih let):

	dobiček v tisočih din	izguba v tisočih din
1927	11.459	—
1928	11.815	26
1929	11.905	5.411
1930	11.918	108
1931	9.622	961
1932	6.123	1.660
1933	4.490	157
1934	3.150	4.145
1935	6.821	236
1936	5.808	—
1937	8.904	—

Iz te razpredelnice je razvidno, da je čisti dobiček zadnji dve leti zelo narastel, ne dosega pa še čistega dobička iz let pred krizo, saj ostaja za najvišjim dobičkom, doseženim v letih 1929. in 1930. za okoli 2 milij. din, na drugi strani pa opazamo, da zadnji dve leti slovenski denarni zavodi niso več izkazovali v svojih računskih zaključkih izgub. Največji sta bili izgubi v letih 1929. in 1934., v drugih letih pa izgube niso bile tako znatne.

Končno podajamo še naslednjo sliko o najvažnejših postavkah naših denarnih zavodov v letu 1937. (v oklepajih navajamo podatke za 1936):

	čisti dobiček				
	v tisočih din: glavnica	bilančna vsota	s prenosom dividenda		
Ljubljanska kreditna banka	30.000	325.967 (323.639)	2.592 (2.532)	4 (4) %	
Zadružna gospodarska banka	20.000	328.191 (326.646)	3.659 (2.042)	4 (4) %	
Kreditni zavod	12.500	308.907 (296.634)	2.927 (2.362)	10 (10) %	
Hipotekarna banka jugosl. hranilnic	5.000	34.427 (37.451)	247 (—)	(—)	
Prometna banka	5.000	18.446 (15.163)	9 (8)	(—)	
Obrtna banka	400	5.147 (6.324)	38 (65)	izguba	
Celjska posojilnica	8.000	57.432 (62.857)	546 (613)	6 (6) %	
Prekmurska banka	1.250	17.438 (16.410)	180 (32)	(—)	
Kreditna banka	1.500	11.674 (10.436)	100 (20)	4 (—)	
Dolnjelendavska hranilnica	1.000	9.026 (9.125)	41 (47)	? (?)	

D. P.

ZA USPEŠNO REKLAMO

Reklamna sredstva, ki so nam na razpolago za dosego čim večjega prometa in dobička, so v glavnem tale: 1. ustna reklama, 2. pisemska reklama, 3. reklama v in ob trgovskih prostorih, 4. zunanja reklama, 5. časopisna reklama, 6. reklama s tiskovinami (letaki, lepaki, prospekti, ceniki itd.), 7. filmska reklama, 8. reklama potom daril.

Vsaka teh vrst reklame se da izvesti na več načinov in neutrudljivo delajo propagatorji posameznih podjetij, da si izmislijo čimbolj izreden način izvajanja reklame, da pritegnejo čim več kupcev. Oglejmo si zato tudi mi nekatere izvedbe reklame, ki se razlikujejo od vsakdanje izvršitve.

O ustni reklamni smo že zadnjič obširneje razpravljali. Videli smo, da se da tudi ona izvesti na — vsaj za naše razmere — izredne načine.

Pisemska reklama bi bila brez dvoma zelo uspešna, če bi bila v pravem pomenu besede pisemska. Bila pa bi predraga. Zato so to le razmnožena pisma, ki jih zaradi nižjih poštnih pristojbin odpravljamo kot tiskovine. Skušati jih moramo zato tako opremiti, da ne bodo že na prvi pogled pričala, da so to tiskovine, ki so bile v velikih množinah razposlane. Predvsem polagajmo važnost že na črke, s katerimi bomo dali natisniti pisma. Črke naj bodo enake kot jih ima naš pisalni stroj, da bomo lahko s strojem pripisali datum in naslov prejemnika. To je važno, če pišemo trgovskim tvrdkam. Seveda mora tudi barva, s katero se pismo tiska, ustrezati barvi traka na našem pisalnem stroju. Pri pismih na zasebnike csební naslov ni potreben, ker dobivajo zasebniki manj pošte kot trgovci, razen tega tudi vsako tiskovino, ki jo dobijo, čitajo. Pač pa je važno, da se pri vabilnih pismih ne poslužujemo stereotipnega »datuma poštnega pečata«. To zmanjšuje vrednost našega vabilnega pisma, češ, ne more biti važno, če je vseeno, kdaj se odda na pošto. Opustimo raje sploh omembo datuma, ali pa, če bodo vse tiskovine odpremljene v teku meseca, omenjajmo samo mesec in leto in sicer oboje s številkami. Da manjka dan, bo malokdo opazil. Vabilno pismo naj bo lastnoročno podpisano. Zelo važna je seveda zunanja oprema vabilnega pisma. Ker se tiskovine že po znamki razlikujejo od pravega pisma, moramo na ovitek vabilnega pisma polagati posebno skrb. Napisi, kakor: vrednostni papirji, prečitajte takoj, važno sporočilo in podobno, le še bolj označujejo tiskovine, zato jih nikar ne uporabljajmo. Pač pa si izberimo čim bolj nenavadno obliko ovitka, ki naj ima odprtino na strani, ne zgoraj kakor običajni pisemski ovitki. Prejemnik bo mislil, da je pismo zaprto in da je le pomotoma za tiskovino frankirano.

Pod izredno pisemsko reklamo spadajo tudi brzozjavke, s katerimi ponujamo svoje blago. Uporabljamo jih, kadar gre za večje množine blaga ali za blago večje vrednosti. Z njimi hočemo doseči takojšnjo odločitev. Zato jih pošiljamo na take naslove, ki so že s prospekti ali na kak drug način opozorjeni na blago.

Reklama v trgovskih prostorih je izredna, če nudimo kupcu nekaj, česar v drugih trgovinah nima na razpolago. Na primer priložnost za opravljanje korespondence; na razpolago dajemo eventualno svoj pisemski papir in dopisnice, oboje opremljeno seveda z našo reklamo. Nadalje je našim strankam na razpolago telefon, shramba za razne stvari, ki bi jih kupci radi shranili za nekaj časa. Na razpolago morajo biti tudi razni vozni

redi in druge podobne stvari, ki nudijo kupujočemu občinstvu razne ugodnosti. Trgovine raznih strok bodo lahko nudile različne ugodnosti in si s tem pridobile nove kupce. K reklamni ob trgovskih prostorih prištevamo predvsem reklamo v trgovskih izložbah, ki se da posebno s pomočjo raznih izložbenih atrakcij izvesti zelo uspešno. Tudi svetlobna reklama se vedno več uporablja ob trgovskih lokalih.

Pod zunanjo reklamo razumemo razobešanje lepakov tako v kraju trgovine, v okolici, v prometnih sredstvih itd. Nadalje spada semkaj razdeljevanje letakov v našem kraju pa tudi v bližnji in daljnji okolici. Tudi tu moramo gledati, da se bo naša reklama razlikovala od drugih. Lepaki naj bodo res efektni in zanimanje vzbujajoči. Nameščeni naj bodo tam, kjer jih vidi čim več tistih ljudi, ki jih hočemo pridobiti za kupce. Izredno razdeljevanje pa bi n. pr. bilo, če bi to storili iz letala. Letaki naj bodo čim bolj nenavadni, naj združujejo koristno stran s praktično, da jih ljudje ne bodo stran metali, še preden so jih prebrali. Če bo, recimo, naša reklama natisnjena na žepnih robcih namesto na papirju, bo to lepa reklama za manufakturno trgovino še potem, ko bo robec že opran, ker se bo vsak ob uporabi robea spomnil na tvrdko, od katere je robec prejel. Pa tudi na cenejši način je možno izgotoviti uspešne letake. Tako uporabljamo lahko hrbtno stran letaka za reprodukcijo lepe slike, za natisk urnika, koledarja, vremenskega poročila, voznega reda, poštnih pristojb, objavo sejmov itd. itd.

Izredna časopisna reklama se da doseči s čim ugodnejšo namestitvijo oglasa. O tem, kateri prostor v časopisu je najboljši za objavo oglasa, se mnenja reklamnih strokovnjakov delijo. Brez dvoma pa je, da je tekstni del časopisa daleko uspešnejši kot inseratni. Ugotovljeno je tudi, da je desna stran časopisa bolj ugodna za oglaševanje kot leva in posebno primeren je prostor v desnem gornjem kotu desne strani časopisa. Izreden oglas je tudi tedaj, če je tiskan tako, da je treba časopis obrniti, če ga hočemo čitati, ali če je postavljen iz črk, ki jih moremo čitati le s pomočjo ogledala. Seveda časopis ne sme redno objavljati takih oglasov, ker bi zanimanje zanje hitro izginilo. Izredni oglasi so tudi tisti, pri katerih je podlaga črna, besedilo pa belo. Moderni rotacijski stroji dovoljujejo istočasen večbarven tisk. Tudi to nudi priliko za izredno oglaševanje. Končno je treba omeniti še oglase, ki vzbujajo zaradi originalnih ilustracij pozornost. V mesečne časopise lahko lepimo večbarvne oglase, ki so bili posebej tiskani; vsakdo jih bo takoj opazil. Namesto oglaševanja pa se tudi lahko poslužujemo prilaganja prospektov v časopisih. Sploh nam nudi časopisna reklama izredno veliko raznih izvršitev za čim uspešnejšo propagando.

Reklamne tiskovine se dajo izvršiti na nešteto načinov. Gotovo je že vsakdo imel priliko občudovati iznadljivost ljudi v tem oziru. Omenim n. pr. le, da nikakor ni potrebno, da je letak posamezen list. Lahko je tudi beležnica, ki ima za vsakim praznim listom list, na katerem je natisnjeno priporočilo za naše blago. Lepaki naj bodo okusni, da jih je veselje gledati. Besedilo na njih naj bo zelo kratko, črke jasno čitljive, slika nazorna. Od občinstva ne moremo zahtevati, da bi lepak tako dolgo gledalo, dokler ne bo ugotovilo, kaj nam hoče prav za prav povedati, če tega lepak sam v trenutku ne stori. Prospekti naj blago tako nazorno, prikupljivo in vabljivo prikazujejo, da vzbudijo v čitatelju vso pozornost, naklonjenost in željo po posesti blaga. Tudi ceniki naj ne vsebujejo samo suhoparnih

številčk. Preden pošljamo svoje reklamne tiskovine v svet, premislimo, ali so dostojne zastopati naše podjetje.

Filmska reklama je pri nas še sama na sebi izredna. Ali je pa tudi uspešna v primeri s stroški, je še vprašanje. Ne mislim namreč tu prikazovanja diapozitivov v bioskopih, ampak pravo predvajanje reklamnih filmov. Morda pridobiva obiskovalce kina. Tisti pa, ki kina ne obiskujejo, sploh ne vidijo teh predstav. Bolj uspešna bi bila morda filmska reklama, če bi se predvajala na kakšnem javnem prostoru ob zvokih godbe.

Reklama potom daril se tudi pri nas vedno bolj uveljavlja. Tako je nek hotel razposlal poslovnemu svetu lične pepelnike s firmo, ki bodo leta dolgo v pisarnah priporočali ta hotel. Nadalje se razna podjetja poslužujejo reklame z darili potom nagradnih natečajev. Reklama z darili nudi trgovskemu svetu nešteto variacij, ki nudijo bistremu propagatorju brez števila potov, ki vodijo do povečanja prometa in dobička.

Po tem bežnem pregledu različnih izvedb posameznih vrst reklame vidimo, da obstoja nešteto možnosti svoje blago uspešno priporočati najširši javnosti. Brez truda in stroškov pač tudi vsemogočna reklama ne stori čudežev. Naklonjena je le tistim, ki se je pravilno, dobro premišljeno in duhovito poslužujejo.

I. V.

PADEC NA SVETOVNIH BLAGOVNIH TRGIH

V drugi polovici novembra in v začetku decembra je bilo oblikovanje cen na mednarodnih blagovnih trgih obrnjeno navzdol. V prvi vrsti je k temu pripomoglo rezervirano presojanje mednarodnega konjunktornega položaja in tudi politična napetost. Čas pred zaključkom leta je v mednarodni trgovini itak bolj miren in ni nikjer nobene pobude. Konjunktorno izboljšanje v Zedinjenih državah se je nekoliko ustavilo in do pričetka pomladanske sezone preteče več mesecev. Važna opora za obče oblikovanje cen je bilo in je še vedno splošno oboroževanje, zlasti v Veliki Britaniji in v U. S. A. Velike motnje v mednarodnem trgovskem prometu je povzročilo v zadnjem času kolebanje angleškega funta; na drugi strani je bil pa nizki tečaj funta prizadetim gospodarskim krogom glede na dvig eksporta dobrodošel.

Pri tako važnih svetovnotržnih predmetih kot so baker, cink in svinec, so padle cene do 8 %; v zadnjih tednih sta padla tudi ameriški in egiptski bombaž. Nagnjenje do prodaje se je opazilo dalje pri brazilski kavi, britansko-indijskem čaju, pri slanini, konoplji sizal, pri platini in terpentinu. Na drugi strani se je gibalo izboljšanje le v skromnih izmerah in je obsegalo le pšenico, koruzo, surovi sladkor in kopro.

Mednarodna nabava blaga je bila v nekaterih področjih nekoliko bolj živahna, tako na eksportnih trgih pšenice in koruze, na belgijskih in baltskih trgih lanú ter deloma na trgih volne. Svetovni trgi pšenice so kazali nalahno boljšanje. Svetovni pridelek pšenice je bil letos rekorden. V Argentini so izgledi letine prav ugodni in pravijo, da bo letos pridelek največji od zadnjih petih let.

Brazilski trgi kave so se obdržali na doseženi višini, kar spravljajo v zvezo z načrti Braziliije glede razširjenja prodajnih trgov. Opazilo se je

večje zanimanje konsumentov in trgovcev za milejše vrste. — Od septembra naprej obstoječi pritisk na cene čaja in s tem dosežena pocenitev, zlasti pri britansko-indijskem čaju sta kupce doslej le malo pritegnila. Ponudba čaja je spričo sedanje porate precej obsežna. — Zboljšanje londonske notacije sladkorja na stanje od februarja t. l. je bilo deloma posledica zopetnih nakupov britanske vlade za slučaj vojne, deloma pa posledica večje aktivnosti angleških rafinerij. Ker je v zadnjem letu pridelovanje sladkorja v Japonski močno naraslo, se pričakuje za bodoče večja rezerviranost pri nakupih. — Že itak nizke cene kaka so bile pod novim pritiskom, izhajajočim od bogatega pridelka v prekomorskih deželah.

Na trgih vlakenskega blaga so se pojavili padci v cenah. Nakupno veselje za ameriški bombaž je odnehalo, kar je deloma tudi posledica napovedi ameriškega poljedelskega ministra Wallacea, da bodo morda Zedinjene države prisiljene pričeti z ofenzivo pri eksportu bombaža. — Pri avstralskih avkcijah volne je bilo prodanih povprečno 90 % ponudbe, pri čemer so povpraševali zlasti po boljših kvalitetah. — Na trgih lanu na evropskem vzhodu so se izprva izvršili v Litvi, Latviji in Poljski precejšnji nakupi, potem je pa postalo bolj mirno. Razpoloženje ostane trdno. — Dočim se je konoplja Manila dobro držala in je dosegla v Londonu visoko ceno, ji konoplja Sizal ni mogla slediti in so jo zelo zanemarjali, zlasti Amerikanci in Kanadci. — Surova svila se ni skoraj nič spremenila. Prodajni izgledi japonske surove svile v Zedinjenih državah se presojuje precej rezervirano. Vendar se pa tendenca vedno na novo ojači, in sicer vsled slabega letošnjega italijanskega in japonskega pridelka kokonov. — Manjša potreba predilnic v Kalkuti in večji dovozi v Indijo si potisnili ceno surove džute dol na stanje od srede letošnjega julija.

Na kovinskem trgu je kazal cink precejšnjo odpornost. Vzrok iščejo v zelo strogem tržnem nadzorstvu; saj znaša izvozna kvota za prvo četrtletje 1939 le 35 % standardne produkcije. Pride k temu še 10odstotna kvota, ki je namenjena za posebno rezervo. — Kljub zopetni uvedbi omejitve v produkciji bakra je baker v zadnjih tednih stalno padal, tako v Londonu kot v New Yorku. Producenti imajo umevno največji interes na tem, da se svetovna poraba bakra obdrži na dosedanji visoki višini. Pri sedanjem rezerviranem mednarodnem konjunktornem presojanju je velika prodaja mogoča le pri nižjih cenah, zlasti še, ker so v zadnjem času pričeli zopet z obratovanjem nekaterih bakrenih rudnikov, ki so dolgo časa bili izven obrata. — Notacije svinca in cinka so približno na višini od začetka aprila. Trg svinca je za kritje porabe zadostno preskrubljen; omejitev produkcije, o koje izmeri se nič ne sliši, je najbrž zaenkrat zopet stavljena z dnevnega reda. — Dvakratno znižanje ameriške cene cinka kot posledica bodočih večjih dovozov iz Kanade je na že itak slabo razpoloženje evropskega cinkovega trga ponovno neugodno vplivalo. Zaloge ameriških producentov cinka so menda zelo obilne, dočim je poraba cinka slej ko prej nezadovoljiva. — Srebro si je v zadnjem času nekoliko opomoglo, kar je na londonskem trgu posledica podvrednotenja funta.

Cene kavača kažejo od srede novembra dalje padajočo tendenco. V zadnjem času prevladuje mnenje, da optimistično naziranje mednarodnega kavčukovega odbora glede bodočega ameriškega porabnega razvoja

morda vendarle ni bilo čisto pravilno. Producenti kavčuka so morda zopet na novo prišli do prepričanja, da se morajo svetovne zaloge vendarle končno spraviti v sklad s porabo.

Podamo običajni seznam:

Blago	Borza	Začetek		
		oktobra	novembra	decembra
Pšenica	Chicago	63.75	64.—	64.50
Rž	Chicago	43.—	41.12	41.37
Kava	New York	5.37	5.75	5.75
Sladkor	New York	1.03	1.05	1.06
Konoplja	London	16.75	17.12	16.50
Bombaž	New York	8.45	8.94	8.70
Džuta	London	19.44	19.12	18.80
Volna	Bradford	26.—	25.50	25.50
Surova svila	New York	1.78	1.74	1.72
Lan	Leningrad	50.—	50.—	50.—
Baker	New York	10.42	10.92	9.95
Čin	New York	45.10	46.25	46.20
Svinec	London	15.94	16.—	15.19
Cink	London	14.75	14.62	13.75
Srebro	London	19.44	19.56	20.12
Kavčuk	London	8.43	8.37	7.81

NAŠE GOSPODARSTVO NA KONCU LETA 1938.

Burno in doživljanj polno leto 1938. gre proti koncu. Njegovo bilanco bo lažje delati v letu 1939., ko nam bodo znane skupne statistike, skupni rezultati dela v tem letu, toda kronistova dolžnost mora biti izpolnjena že sedaj v okviru rednih pregledov. To delo je omogočeno baš s tem, da se najvažnejši gospodarski podatki zbirajo in objavljajo mesečno in je doslej na razpolago že nbroj statistik z raznih gospodarskih področij tja do zadnjega meseca v letu.

Po težkih in vznemirljivih septembrskih in oktobrskih dneh je nastopilo v svetovnem, pa tudi našem gospodarstvu znatno pomirjenje, o katerega obsegu smo mogli veliko poročati že v prejšnjem pregledu. Obnova zaupanja pa je od našega poročila sem še znatno napredovala, ne samo pri nas, ampak tudi drugod po svetu. Statistike poslovanja denarnih zavodov kažejo, da se vloge v največji meri vračajo v denarne zavode.

Vloge se nadalje vračajo v denarne zavode

Iz oktobrske mesečne statistike Narodne banke posnemamo o odteku vlog iz denarnih zavodov naslednje podatke po posameznih skupinah denarnih zavodov:

	1. septembra	1. oktobra	1. novembra	1. decembra
Poštna hran. in Drž. hip. banka	2.808	2.461	2.545	2.604
20 velikih zasebnih bank	3.417	3.092	3.154	—
regul. hranilnice v Sloveniji	1.090	1.036	1.059	1.069
ostale vloge	4.475	4.111	—	—
skupno vse vloge	11.790	10.700	—	—

Naša statistična tablica kaže, da so bile prejšnje cenitve o zmanjšanju vlog (navedli smo cenitve agencije »Jugoslovanski kurir«, da znaša dvig vlog v septembru poldrugo milijardo dinarjev) pretirane in da znaša dejansko zmanjšanje vseh vlog v denarnih zavodih samo 1.090 milij. din in je še pri tem pripomniti, da so tu marsikdaj štete vloge dvojno, ker n. pr. so hranilnice mobilizirale za izplačila svojim vlagateljem svoje vloge pri bankah in je tako enkratni dvig po vlagateljih regulativnih hranilnic prišel do izraza tudi v zmanjšanju vlog v bankah.

Istočasno pa nam statistike kažejo, da je zaupanje v stalnejše razmere pri-
tegnilo v denarne zavode velike vsote vlog. Tako sta oba največja denarna zavoda
v državi Poštna hranilnica in Državna hipotekarna banka izgubila septembra vlog
za 347 milij. dinarjev, v naslednjih 2 mesecih pa so vloge zopet narasle za 143
milij. din, kar predstavlja 41,2 % dviga v septembru. Za Slovenijo je razveseljivo
dejstvo, da je znašal odtok vlog v septembru pri slovenskih samoupravnih hranil-
nicah 54 milij. din, v oktobru in novembru pa so se vloge zopet povečale za
33 milij. din in se je tako vrnilo v naše hranilnice že 61,1 % in je vrnitev vlog
v slovenske hranilnice bila hitrejša kot v državne denarne zavode, kar kaže, da
slovenski človek zaupa vedno bolj svojim najbližjim denarnim zavodom.

Poštna hranilnica

Omenili smo že gibanje vlog pri Državni hipotekarni banki in Poštni hranil-
nici. Pri tem smo upoštevali za Poštno hranilnico le številke o hranilnih vlogah
na knjižice. Te so znašale, obenem navajamo tudi število vlagateljev:

	število vlagateljev	vlog v milij.
31. avgusta	515.841	1.318,4
30. septembra	519.304	1.190,3
31. oktobra	522.082	1.192,9
30. novembra	526.007	1.221,8

Ugodnejši razvoj kot hranilne vloge na knjižice beležijo čekovni računi, kar
dokazujejo naslednje statistike o gibanju računov ter čekovnih vlog po področjih
posameznih podružnic Poštne hranilnice v zadnjih mesecih:

Število računov	31. 8.	30. 9.	31. 10.	30. 11.
Beograd	7.962	7.995	8.035	8.080
Zagreb	6.971	6.979	6.967	6.986
Ljubljana	6.667	6.678	6.681	6.694
Sarajevo	2.425	2.425	2.430	2.428
Skoplje	1.516	1.519	1.528	1.529
Podgorica	178	180	183	185
Sušak	132	141	151	154
skupno	25.854	25.924	25.975	26.056

Število računov je tudi v mesecih krize naraščalo in presega danes že 26.000.
Le v Sarajevu se opaža stagnacija. V naslednjem podajamo še pregled o stanju
vlog na čekovnih računih pri posameznih podružnicah (v milij. din):

	31. 8.	30. 9.	31. 10.	30. 11.
Beograd	727,26	704,45	733,0	801,8
Zagreb	419,55	348,04	407,9	428,56
Ljubljana	284,12	211,1	253,6	314,6
Sarajevo	175,54	169,35	168,9	175,84
Skoplje	73,3	69,5	70,5	66,3
Podgorica	27,55	26,73	37,05	35,4
Sušak	8,1	6,54	11,0	7,3
skupno	1.715,46	1.535,7	1.681,9	1.829,8

Naložbe na čekovnih računih so se v dveh mesecih: oktobru in novembru
tako povečale, da so izenačile odtok vlog v septembru in je prirastek v teh dveh
mesecih bil celo višji kot odtok septembra, tako da sedaj presegajo čekovne
vloge že znatno višino pred krizo, kar je dokaz, da je likvidnost našega denarnega
trga še nadalje zelo velika. Največji je prirastek čekovnih vlog v Beogradu, kjer
znaša prirastek od konca avgusta do konca novembra 74,5 milijonov din (v vsej
državi 113,3 milij. din). V Ljubljani znaša prirastek od konca avgusta do konca
novembra 30,5 milij. din. V samem septembru so se čekovne vloge v Ljubljani
najbolj znižale: za 73,0 milij. din.

Državna hipotekarna banka

Tudi Drž. hipotekarna banka beleži v zadnjih dveh mesecih znaten dotok hranilnih vlog, ki pa doslej še ni tako velik, da bi popolnoma kril zmanjšanje vlog v septembru. V naslednjem podajamo mesečne izkaze Državne hipotekarne banke za zadnje štiri mesece v milij. dinarjev:

Aktiva:	31. avg.	30. sept.	31. okt.	30. nov.
gotovina in blag. zapiski	695.6	588.75	614.2	593.0
posojila:				
hipotekarna	1.907.4	1.905.3	1.893.64	1.888.07
na dohodke in doklade	1.472.54	1.478.0	1.486.2	1.479.1
vodnim zadrugam	72.2	72.0	71.0	70.64
lombardna	80.76	88.1	94.6	96.34
meničohipotekarna	82.3	81.94	80.0	78.6
menična	52.4	58.4	59.1	58.1
tek. račun fin. min.	698.8	669.36	784.6	798.6
razni tek. računi	423.7	477.47	465.86	455.3
vrednostni papirji skladov	283.6	283.6	283.6	286.4
vrednostni papirji	851.5	796.8	955.15	980.44
nepremičnine	258.45	254.04	264.76	266.1
razna aktiva	213.66	218.7	237.1	240.9
bilančna vsota	7.092.9	6.972.5	7.289.3	7.291.6
Pasiva:				
samostojni skladi	583.15	580.4	576.0	581.6
razni skladi	1.608.5	1.645.4	1.621.94	1.639.6
glavnice javnih ustanov	464.9	469.2	476.4	482.86
hranilne vloge	1.489.84	1.270.6	1.352.5	1.382.0
tekoči računi	1.215.97	1.270.74	1.398.96	1.331.5
tek. računi fin. min.	86.3	79.0	54.55	56.2
zast. listi in obveznice	663.14	662.56	647.05	640.7
predujmi bank	152.1	149.6	236.9	241.6
skladi	274.0	275.0	275.15	281.25
razna pasiva	555.0	570.1	649.4	658.95
bilančna vsota	7.092.9	6.972.5	7.289.3	7.291.6

Narodna banka

Že v prejšnjem poročilu smo navedli številke o razbremenitvi Narodne banke po septembrski krizi. Ta razbremenitev je razvidna tudi iz nadaljnjih izkazov Narodne banke, ki kažejo naraščajočo normalizacijo razmer v našem kreditnem gospodarstvu.

Od našega zadnjega poročila sem je postavka vrednostnih papirjev v izkazih Narodne banke ostala skoro popolnoma neizpremenjena. Znatno pa so se zmanjšala posojila, kar dokazuje naslednja tabela (v milij. din):

	menična	lombardna	skupno
31. avgusta	1.493.4	99.6	1.593.0
30. septembra	1.877.4	69.85	1.947.6
31. oktobra	1.851.2	44.3	1.895.5
30. novembra	1.741.65	39.76	1.781.4
8. decembra	1.726.7	39.26	1.766.0

Vsota vseh posojil Narodne banke se je v septembru povečala za 354.6 milij. din in dosegla najvišje stanje dne 8. oktobra, od tedaj naprej pa se stalno zmanjšuje ter se je oktobra in novembra skupno zmanjšala za 166.2 milij., k čemur je še prišteti zmanjšanje v prvem tednu decembra za 15.4 milij. din, tako da znaša skupno zmanjšanje 181.6 milij. din, kar daje polovico zneska, za katerega so bila zvišana posojila v septembru. Tudi ta številka nam kaže, da je kriza pri denarnih zavodih, ki so si morala i okrepiti svoje blagajniške rezerve i zadostiti zahtevam vlagateljev, ponehala in da počasi odplačujejo svoje, v septembru nastale obveznosti. To jim je bilo predvsem omogočeno z zopetnim dotokom vlog in so radi tega lahko banke zopet povečale svoje naložbe na žirovni računih

pri Narodni in pri Poštni hranilnici, o čemer so bile že objavljene številke. V naslednjem podajamo pregled stanja na žirovnihi računih Narodne banke ter obtok bankovcev in kovanega denarja v teh mesecih (v milij. din):

	Žiro	obtok bankovcev	obtok kovancev	ves obtok
31. avgusta	1.021.24	6.246.2	798.6	7.044.8
30. septembra	824.1	7.404.2	814.2	8.218.2
31. oktobra	1.027.3	7.012.35	847.97	7.860.3
30. novembra	1.225.8	6.783.1	857.0	7.640.1
8. decembra	1.198.4	6.794.1	874.5	7.668.6

Žirovni računi izkazujejo že višje stanje kot pred septembrsko krizo. Tudi obtok denarja se postopno normalizira. V zadnjih dveh mesecih je posebno narastel obtok kovanega denarja, ki je bil dne 8. decembra za 75.9 milij. din višji kot dne 31. avgusta. Pred letom dni (dne 8. decembra 1937) je znašal obtok kovanega denarja 847.26 milij. din.

Istočasno pa je treba omeniti tudi še dejstvo, da zlata podlaga Narodne banke še vedno narašča. Dne 31. avgusta 1938 je znašala (ocenjena s premijo) 2.370.1 milij., po zadnjem izkazu dne 8. decembra pa že 2.450.1 milij. din in se je torej od tedaj zvišala za 80.0 milij. din, kar je vsekakor upoštevanja vreden znesek. Ob istočasnem zmanjšanju obtoka in obveznosti banke ter povečanju zlatnega zaklada se je tudi odstotek kritja lahko izboljšal. Dne 31. avgusta je znašalo skupno kritje obtoka bankovcev ter obveznosti po vidu (8.461.3 milij. din) 28.01 %, dne 31. septembra se je skupno kritje vsote obtoka bankovcev ter obveznosti po vidu (9.040.3 milij. din) zmanjšalo na 26.80 %. Dne 31. oktobra so znašale obveznosti 9.061.2 milij., kritje pa 26.84 %, dne 30. novembra so se obveznosti zmanjšale na 9.049.3 milij. din, kritje pa izboljšalo na 27.06 %. Po izkazu za 8. december je znašalo kritje vseh obveznosti (9.078.55 milij. din) 26.99 %, od tega s samim zlatom v blagajnah banke 26.85 %.

V zadnjem tednu septembra so se obveznosti Narodne banke z rokom povečale za znatno vsoto 300 na 350 milij. din, toda že izkaz za 15. oktober je v primeri z izkazom za 8. oktober prinesel zmanjšanje teh obveznosti za 70 milij. din, do 23. oktobra so se te obveznosti nadalje zmanjšale za 50, do 31. oktobra za 80, do 8. novembra za 50 in do 15. novembra za 70 milij. din, tako da znašajo od tega časa dalje samo še 30 milij. din, dočim so znašale kot omenjeno pred septembrsko krizo 50 milij. din.

Devizni trg

Zaradi neugodnega razvoja naše trgovine z neklirinškimi državami, saj je največji del naše trgovine usmerjen v klirinške države, je prišlo v zadnjih tednih do tega, da so začeli tečaj deviz, ki se trgujejo v svobodnem prometu, naraščati. Posebno velja to za angleški funt, ki je najvažnejše plačilno sredstvo v trgovini z neklirinškimi državami. V začetku novembra je Narodna banka začela dajati angleške funte po tečaju v zasebnem kliringu po 238 samo uvoznikom surovega bombaža in volne. Zaradi tega so morali številni uvozniki drugih surovin in fabrikatov iti po angleške funte na svobodni devizni trg, kjer je povpraševanje kmalu preseglo ponudbo in dvignilo tečaj angleškega funta skokoma navzgor. V tem času nam je omeniti še, da so dobile devizne okrožnice Narodne banke obvezno moč po odredbi finančnega ministra in je Narodna banka začela te devizne okrožnice tudi objavljati v »Službenih novinah« v Beogradu. V vrsti nadaljnjih ukrepov je v svrhu pospeševanja našega izvoza puranov odredil finančni minister na koncu novembra poseben tečaj od 262 din za angleški funt za izvoznike puranov v Anglijo. Da prepreči tihotapstvo velikih dinarskih bankovcev v inozemstvo in s tem tudi znaten izvoz kapitala je finančni minister nadalje dne 23. novembra odredil prepoved uvoza bankovcev po 1000 in 500 din, kakor je slična prepoved v veljavi tudi v drugih državah, kar je logična posledica deviznih predpisov, po katerih je prepovedan izvoz bankovcev in je jasno, da mora biti prepovedan tudi uvoz, ker na legalen način ni mogoče spraviti denarja v tujino in ga zopet uvažati nazaj. Narodna banka je omejila tudi devizne transakcije inozemskih podjetij pri nas. Tudi je strogo prepovedala tezavriranje inozemskih plačilnih sredstev.

V nedeljo dne 4. decembra pa je napovedal guverner Narodne banke dr. M. Radoslavljević nove ukrepe za ureditev trgovanja s svobodnimi devizami.

Narodna banka je nato na novo uredila trgovanje s svobodnimi devizami na ta način, da je osredotočila vse ponudbe in povpraševanje na borzah in maksimirala tečaj za funt v tem prometu na 261.80 din, torej za 10 % nad tečajem 238, po katerem daje Narodna banka funte za surov bombaž in volno. Namesto individualnega povpraševanja in ponudbe je tako vsa ponudba in povpraševanje skupno. Teden dni nato so sledili novi ukrepi za devizno trgovanje. Pooblaščenim zavodi morajo oddajati 25 % od prejetih izvoznih deviz za kritje potreb uvoznikov bombaža in volne po tečaju 238, poleg tega pa še nadalje izročiti Narodni banki 25 % svojih deviz po uradnem tečaju, torej po tečaju s premijo. Nadalje morajo denarni zavodi uvoznikom bombaža in volne odstopiti tretjino takozvanih »šalterskih« deviz po tečaju 238. Na ta način skrija Narodna banka, da dobe uvozniki surovin funte po tečaju 238, ker sama ne more iz svojih deviznih zalog zadostiti njih povpraševanju. Za ostale uvoznike je povečala Narodna banka dne 7. decembra tečaj funta od 262 na 280 ter je obenem odredila, da ta tečaj ne velja samo za uvoz kave, ampak tudi nekaterih drugih predmetov, predvsem kolonialnega blaga in filmov.

V nizu nadaljnjih ukrepov je finančno ministrstvo poostrišlo kontrolo nad trgovanjem z zlatom. Že od novembra dalje se je opazilo znatno povečano povpraševanje za zlato, kar je bilo v zvezi z odtokom kapitala. Vsi potrošniki zlata morajo sedaj voditi kontrolnik. V petek dne 16. decembra pa je finančni minister izdal odlok, s katerim se na novo odreja maksimalna meja za nakup valut na vidirane potne liste. Doslej je bila maksimalna meja 3000 din za potnike v Albanijo, Avstrijo, Bolgarijo, Grčijo, Italijo, Madžarsko in Romunijo, 5000 din pa za ostale države. Sedaj pa je ta vsota naslednja: 2000 din smejo kupiti potniki za neklirinške države, 3000 din pa potniki za klirinške države. Tudi na ta način misli Narodna banka, oz. finančno ministrstvo, da bo uspelo zmanjšati povpraševanje za devize in valute in pa — še posebno — zmanjšati odtok deviz in valut v inozemstvo. Pričakujemo pa lahko se nadaljnjih ukrepov v varstvo naše valute.

Trgovina z Nemčijo in Italijo

Kmalu po zaključku našega prejšnjega poročila (v št. 9—10) so bili objavljeni tudi podatki o uspehu naših trgovinskih pogajanj z Nemčijo. Z Nemčijo je bila sklenjena nova porazdelitev našega izvoza. Preje je bil naš izvoz razdeljen takole: 50 % kmetijski proizvodi, 39 % surovine in 11 % les. Sedaj pa je kvota za kmetijske pridelke in živino zvišana na 62 %, kvota za surovine pa znižana od 39 na 29 % in kvota za les od 11 na 9 %. Nadalje je prišlo med našo državo in Nemčijo do sporazuma o vzdrževanju stabilnosti nemške marke. Tečaj je stabiliziran odlej na naših borzah na 14.30—14.70. Zaenkrat se držimo še spodnjega tečaja.

Za Nemčijo so prišla na vrsto pogajanja z Italijo. Bila so končana dne 17. novembra. Za leto 1939. nam je Italija dovolila uvoznih kontingentov za 251 milijonov lir, kar pomeni v primeri z letom 1938. znatno povečanje prometa. Vsi uvozni kontingenti so razdeljeni na dve polovici, vsaka za pol leta. Izkoriščevanje kontingentov za prvo polovico leta se ne more v nobenem primeru zmanjšati, toda če se pokaže možnost, se ti kontingenti lahko povečajo. Po skupinah je določena naslednja razdelitev naših uvoznih kontingentov v Italijo: les 108 milijonov lir, živina in njeni proizvodi 65, žitarice 41, ostali proizvodi 37 milijonov lir, skupno 251 milijonov lir. Tako nam je pričakovati v letu 1939 znatnega povečanja izvoza v Italijo in Nemčijo, ki postajata naši najvažnejši odjemalki. Delež Nemčije z Avstrijo v naši zunanji trgovini je že itak velik, oktobra 1938 je Nemčija vzela 51.73 % vsega našega izvoza in 41.74 % vsega našega izvoza je prišlo iz Nemčije. S priključkom sudetskonemških krajev se bo delež Nemčije še povečal. V zvezi s tem odstopom se morajo prijaviti vse naše terjatve in dolgotovanja v teh krajih. Najbrže bo med našo državo in Nemčijo ter Češkoslovaško prišlo do sporazuma, po katerem bomo del terjatev v Nemčiji lahko kompenzirali z našim klirinškim dolgom Češkoslovaški. Dne 8. decembra smo bili dolžni v kliringu Češkoslovaški 148.673.000 kron, dočim nam je Nemčija dolgovala istega dne 26.037.000 mark.

Zaposlenost v našem gospodarstvu

je še vedno znatna, kar dokazujejo i podatki Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani kakor tudi podatki Osrednjega urada v Zagrebu za vso državo. Znašala je v drugi polovici leta 1938., oz. 1937.

	vsa država		OUZD	
	1937	1938	1937	1938
julij	707.429	749.202	100.862	103.904
avgust	721.051	756.973	102.402	104.416
september	716.674	754.773	102.034	103.972
oktober	718.285		100.795	102.839
november	709.558		98.828	101.824

Zaposlenost delavstva je v vsej državi, pa tudi v Sloveniji še vedno višja kot je bila lanskega leta, kar je dokaz, da naša gospodarska konjunktura še ne popušča in da tudi septembrska evropska kriza naši zaposlenosti kakor tudi konjunkturi sploh ni dosti škodovala. Upoštevati moramo predvsem dejstvo, da je naša industrija zlasti konzumna, ne industrija produkcijskih sredstev in da dela predvsem za notranji trg v državi. Notranji trg v državi pa je še vedno dober, ker je bila letina dobra in ker tudi država s svojo investicijsko politiko mnogo prispeva k vzdrževanju splošne gospodarske konjunkturo na znatni stopnji. Sicer pa tudi v številnih drugih državah konjunktura ne popušča in v Ameriki se vedno bolj vidijo znaki, da je bilo popuščanje konjunkturo v poletnih mesecih bolj prehodnega značaja. Kaže, da tudi v svetovno-gospodarskem obsegu konjunktura ne popušča, kar je razveseljivo dejstvo in bo imelo svoj dobrodejen vpliv gotovo tudi na naše gospodarstvo.

Selitev industrije

Ze dalj časa opažamo, da napreduje industrializacija v naši državi veliko bolj v južnih predelih kakor pa v severnih. Ne da bi se spuščali v presojo gospodarsko-političnih motivov, ki igrajo tudi veliko vlogo v tem vprašanju, je treba povedati pač to, da ima v nekaterih ozirih industrija v drugih, južnejših pokrajinah države večje prednosti kakor pri nas n. pr. v vprašanju surovin. Saj vidimo, kako zlasti nastajajo nove industrije ob ležiščih surovin, rud in premoga. Tudi drugače je splošna tendenca industrije, da se naseli v onih krajih, ki so bližje njenemu prodajnemu območju, kar postaja v vedno večji meri trg v vzhodnih in južnih predelih naše države. To občuti posebno slovenska industrija, ki ima pri svoji borbi za vzhodne in južne trge opraviti z močno inozemsko konkurenco, ki se poslužuje cenejše vodne poti (po Donavi), dočim ima naša industrija za prevoz svojih izdelkov plačati višje železniške tarife. Poleg tega je slovenska industrija še v težjem položaju radi tega, ker si mora vedno več potrebnih surovin nabavljati v izvenslovenskih krajih in ima že pri dovozu surovin računati na višje prevozne stroške, ker nima vodne poti (plovnih rek in morskih pristanišč) za dovoz svojih surovin.

Tudi težišče prebivalstva in s tem trga se v naši državi pomika vedno bolj proti vzhodu in jugu. Tako so imele n. pr. tri banovine v državi na severu in zahodu (dravska, savska in donavska) še po ljudskem štetju z dne 31. januarja 1931 47,25 % vsega prebivalstva v državi, ostale banovine pa 52,75 %, po štetju z dne 31. marca 1931 so imele omenjene tri banovine 44,7 % vsega prebivalstva v državi, ostale pa 55,3 %. Za konec leta 1938. pa ceni splošna državna statistika, da so imele navedene tri banovine samo še 42,87 % vsega prebivalstva v državi, ostalih 6 banovin z Beogradom pa 57,13 %. Poleg tega je hitri napredek Beograda pritegnil nebrog novih industrijskih podjetij. Iz upravnega in političnega središča razmeroma zelo centralistične države postaja Beograd v vedno večji meri tudi industrijsko in gospodarsko središče države. Po cenitvah splošne državne statistike ima Beograd (z Zemunom in Pančevom) dne 31. decembra 1938 412.616 prebivalcev in bo v nekaj letih postal polmilijonsko mesto. Na drugi strani pa Zagreb nima več onega položaja v državi kot gospodarski center, ki ga je imel prva leta po vojni. Zaradi tega se isti problem kot v Sloveniji opaža tudi v Zagrebu, oz. na Hrvatskem in vidimo, da se nove industrije ne ustanavljajo več v toliki meri na Hrvatskem in tudi številna obstoječa podjetja prenašajo svoj sedež iz Zagreba v Beograd. Inozemski kapital, v kolikor prihaja v našo državo, se naseljuje v prvi vrsti v Beogradu in v bližini, kamor ga pač vlečejo ugodnejši konkurenčni pogoji. Poleg tega pa igrajo važno vlogo tudi davčni momenti. Tako znaša n. pr. v Beogradu, odn. Zemunu občinska doklada na neposredne davke samo 20 %, v Ljubljani 60 %, v slovenskih mestih skupno (Ljubljana, Maribor, Celje in Ptuj) povprečno 56%. Povprečne občinske doklade v mestih znašajo po banovinah: dravska 56 % (Ljubljana 60 %), savska 53 % (sam Zagreb 40 %), vrbaska 29 % (sama Banja Luka 50 %), primorska 71 % (sam Split 80 %), drinska 33 (samo Sarajevo 140 %), zetska 40 % (sam Dubrovnik 57 %), donavska 21,6 % (Novi Sad 23,6 %),

moravska 1.6 (Niš —), vardarska 2 (Skoplje 80 %). Poleg tega Beograd z Zemunom in Pančevom ne plačuje banovinskih doklad, ki so najznatnejše pri nas. Tako znižajo banovinske doklade na državne neposredne davke po banovinah v proračunskem letu 1938.—1939:

	redna	cestna	zdravstvena	šolska	skupno
dravska	50	5	5	35	95 %
savska	25	10	10	20	45 %
vrbaška	20	—	5	—	25 %
primorska	20	5	?	30	55 %
drinska	20	5	10	15	50 %
zetska	25	—	—	25	50 %
donavska	20	—	4	15	39 %
moravska	25	—	10	25	60 %
vardarska	20	—	10	30	60 %

Iz tega pregleda je razvidna velika obremenitev naše banovine po banovinskih dokladah. Naša banovina ni v pravem razmerju deležna dotacij iz sklada prometnega davka, kakor dobivajo to v veliki meri druge banovine. Vsa dosedanja prizadevanja izpremeniti ta ključ miso imela uspeha, smatramo pa, da vsi razlogi govore za povečano dotacijo naši banovini, ker drugače ne bomo mogli vzdržati visokega in težkega bremena banovinskih dajatev.

Poleg davčnih vzrokov so tudi drugi vzroki, ki so merodajni za selitev nekaterih naših industrij v južne kraje, posebno okoli Beograda. Ti razlogi so predvsem merodajni za kovinsko industrijo. Sama prvotna kovinska industrija (topljenje železa in produkcija jekla) je v veliki meri odvisna od dovoza surovin in premoga k nam, dočim ima v drugih predelih surovine v neposredni bližini in je prevoz zvezan le z majhnimi stroški. Predelovalna kovinska industrija (t. j. industrija raznih kovinskih izdelkov iz železa in jekla) pa trpi radi tarifne politike železarsko-jeklarskega kartela, ki omogoča podjetjem na jugu države nabavo surovin skoro po istih cenah kot podjetjem v neposredni bližini producentov železa in jekla, kar velja zlasti za slovenske industrije, predelovalke železa in jekla. Če se upošteva še znatna carinska zaščita prvotnih proizvodov, je razumljivo, da se nahaja predelovalna industrija v težkem položaju, iz katerega skuša najti izhod v izselitvi obratov v druge kraje, kjer so pogoji ugodnejši. Pred nedavnim smo čitali, da snuje Westen nov obrat v Kneževcu, t. j. 14 km od Beograda in da se namerava v bližino Beograda preseliti tudi od leta 1896. obstoječa tvornica kovinskih izdelkov Titan iz Kamnika, ki zaposluje skoro 400 delavcev. Če bo sedanje stanje ostalo (mislimo na cene surovin ter davčne razmere), potem nam je pričakovati še nadaljnjih izselitev industrije, kar bo pomenilo veliko škodo v našem gospodarstvu, ki je že itak vedno bolj navezano na industrijsko delavnost. Dosedaj so bila industrijska podjetja pri nas in so naši ljudje našli kruha in dela v domovini, če bo šlo pa tako dalje, kot kaže v nekaterih primerih sedaj, potem bo moralo naše delavstvo iskati kruha v drugih pokrajinah države. Ponavljala se bo predvojna slika, ko so zapuščali naši možje in fantje domovino. Zaradi tega zasluži problem industrijske delavnosti pri nas temeljitega študija in pametnih ukrepov, da preprečimo veliko narodno-gospodarsko škodo za Slovenijo.

Državni dohodki

so tudi v septembru in oktobru dotekali ugodno. Znašali so v septembru 1938 1.076 (lani septembra 1.021) milij. din, v oktobru pa 1.086 (1.107) milij. din. Skupno so znašali v prvih 7 mesecih proračunskega leta 1938./1939. (od 1. aprila 1938 do 31. oktobra 1938) 7.034 milij. din, v 7 mesecih prejšnjega proračunskega leta (od 1. aprila 1937 do 31. oktobra 1937) 6.738 milij. din.

Indeks cen

izkazuje v septembru še naraščanje od 76.8, toda v oktobru je zopet padel na 76.8. Lani oktobra je znašal indeks cen na debelo, kakor ga izračunava Narodna banka, 80.0. Dočim je indeks cen na debelo nižji kot je bil lani oktobra, so pa cene na drobno višje kot so bile lani. Znašale so oktobra 1938 (v oklepajih podatki za oktober 1937): Beograd 94.9 (89.1), Zagreb 88.9 (87.0), Ljubljana 88.9 (86.0), Skoplje 96.0 (92.4), Sarajevo 89.1 (86.2), skupno v 10 glavnih mestih naše države 92.1 (88.3). Povečanje je zlasti znatno v Beogradu.

Tudi tretja licitacija za zgradbo prvega in petega sektorja železniške proge Črnomelj—Vrbovsko je ostala brezuspešna in vse kaže, da bo država gradila železnico v lastni režiji. Povečala pa se je slovenska železniška mreža z novo progo Sevnica—Tržišče (Št. Janž), ki je bila svečano odprta dne 8. decembra. Gradbeni stroški zanjo so znašali 51 milij. din (predvsem radi gradbe mostu čez Savo, skupna dolžina proge znaša 12 km).

Končno omenjamo za slovensko gospodarstvo še važen dogodek. Dne 2. decembra je izšla uredba o občinskih hranilnicah, ki ureja poslovanje slovenskih hranilnic. Uredba se nanaša samo na občinske in mestne hranilnice, torej ne tudi na bančinske hranilnice. Uredba posebej podrobno določa, koliko posameznih vrst naložb imovine smejo imeti hranilnice. To je poleg uredbe o zaščiti denarnih zavodov in njih upnikov že druga uredba (podobne uredbe imajo tudi že zavarovalnice), kjer je za denarne zavode normiran odstotek posameznih aktiv med seboj. Poleg tega prinaša uredba tudi določila o razmerju med lastnimi in tujimi sredstvi. Vloge smejo namreč znašati največ desetkrat toliko kot lastna sredstva hranilnice. Pričakovati je tudi za ostale denarne zavode podobnega normiranja poslovanja.

Ljubljana, dne 18. decembra 1938.

OEC.

ALI JE MOLČANJE RES ZLATO?

Živa beseda je most od človeka do človeka

Povabljeni smo v družbo. Kako bo? Kratkočasno ali dolgočasno, pustilo ali zabavno? Dve uri sta prešli, navzoči so drug drugemu všeč, gostitelji so zelo spretni. Gori navedeno vprašanje je dobilo torej srečno rešitev. Začutimo pa željo, da bi sedli nekoliko stran in nekaj časa molčali. Saj je »govoriti srebro, molčati zlato«. Začudimo se nad to mislijo in gledamo živahno se razgovarjajočo družbo naenkrat z drugimi očmi. Ja, ali je ta stari pregovor o srebru in zlatu res popolnoma upravičen? In kaj nas prav za prav napoti k temu, da se tako živahno in izdatno razgovarjamo? Kakšen namen in smoter naj ima to govorjenje?

Prav čudimo se, o čem običajno razpravljamo. Govorimo o celi mešanici predmetov. Če se za začetek ne da res kaj drugega dobiti, začnemo z vremenom in preidemo na splošne življenjske razmere. O sebnosti stopa vedno bolj v ospredje. Govorimo o dnevnih novicah, o športu, gledališču, filmu, modi in potovanjih, včasih tudi o drugih ljudeh; izmenjavamo življenjske nazore in izkustva poklica, poslušamo dovtipe in oživljamo skupne doživljaje. Mnogo je torej stvari, o katerih se v krogu dobro hotečih ljudi da govoriti. In vsak porabi priložnost in se potrudi, že zato, da bi ga drugi ne imeli za neumnega in omejenega; razgovarja se bolj ali manj temperamentno in duhovito, on govori. In večina se pri tem prav dobro počuti; to se dobro vidi. Ljudje se čutijo, zlasti če zna naš partner tudi poslušati, sproščeni in zrahljani. Ali ni to zelo zabavno? Ali je govorjenje res samo srebro? Ali ni morda slednjč tudi zlató. Zelo je vse to odvisno od ljudi in od posebnih okoliščin. Včasih pa govorjenje ni niti srebro, je komaj klopotajoča pločevina.

Dobijo se seveda ljudje, ki po otroško radi sami sebe poslušajo ali pa, ki pri razgovarjanju zadovoljujejo samo svojo ničemurnost. S temi pač ne moreš nič opraviti, in jih pusti pri miru. Dalje dobimo ljudi, ki živijo tako rekoč dvojno življenje, eno v obliki resničnih doživljajev, drugo v besedah. V govorjenju ponavljajo ves svoj dnevni potek, vse,

kar so videli, slišali, čutili in sami naredili, pojasnjujejo še enkrat vsak majhen dogodek, vsak doživljaj. Samoobsebi umevno spada zraven tudi to, kar so drugi rekli in naredili. Izredno živahno obračanje in prenašanje je to; ravno področnosti so jim posebno važne, malenkosti in posameznosti. Čudimo se: nepretrogoma žubori in šumlja iz odprte čutne zatvornice potoček bolj ali manj prijetnega poročanja in pripovedovanja. Ali je to lepo? No, mogoče je to nedolžno, mirno in zabavno, more pa postati tudi opravljanje in prazno blebetanje ter se razrasti v nevarno govorilno veselje, ki z besedo otipajoč vse življenjske okoliščine in vse čute, prepreči vsako notranje doživetje. To, kar nam govorjenje sicer dobrega dá, postane muka. Včasih pa postane govorjenje tudi zlobno ostro. Kdor na primer takoj govori o hibah in slabostih, ki jih je naš bližnji že samo enkrat pokazal, ta je napravil napako, ki jo more le prav težko zopet popraviti; kajti pogosto s tem dotičnika ne »popravi«, temveč ga le še trdno pribije. Je pač v življenju mnogo nežnih stvari, napram katerim le tedaj pravilno ravnamo, če taktno in previdno molčimo.

Ali je torej vendar res tako, da se dokoplje govorjenje le do srečra, dočim je molčanje zlató? V vseh slučajih gotovo ne, to misliti bi bila veliká zmota. Ljudje, ki so v svojem življenju prestali mnogo težkega, resnega in grozečega, pač niso prijatelji mnogih besed; ljudje, ki živijo v trdi ali veličastni naravi, nikakor niso zgovorni. Borba in nevarnost, pobožna molitev in spoštljivost nas napravijo molčeče: odgovornost, dolžnost in notranja napetost nikakor ne dovolijo, da bi kaj več govorili kot to, kar je stvarno in bistveno. Zato pa molčanje vseeno še ni vselej zlató. Za molčanjem tiči prav lahko tudi neumnost in nevednost ali pa lenoba misli in srca; molčanje more pomeniti tudi notranjo neusmerjenost. Molčanje včasih ni zlató bistvene globine in pristnosti, temveč železo zakrknjenosti ali odklonitve; včasih je pa tudi težek in ubijajoč svinec.

Za to imamo dosti dokazov. Če kdo svojih misli in čutov nikdar ne izrazi, kako naj kaj pripomore k skupnosti? In ali ne bo pri tem sam duševno zastal? Če sta se dva človeka skregala in se nočeta razgovarjati, kako naj zopet prideta skupaj? Če kdo potrebuje tolažbe in neposredne izmenjave misli, drugi pa molči, bodisi iz zaslepljenosti ali egoizma, kaj je potem njegov molk? Morda zlato? Ne, to ni zlato, to je svinec. In svinčena utrujenost ali žalost se bo slednjič lotila tudi duše drugega. Sploh, če kdo v danem trenutku ne najde prave besede, če ob danem času ne govori jasno, prostodušno, z razumevanjem ali tudi proseče, temveč dvoumno in brez razumevanja, kako naj se mu življenje odpre? Molčanje in molčeče trpljenje ali čakanje pač ni zmeraj zlató. Usta imajo namen, da si povemo, kar mislimo, kar čutimo in hočemo, če sploh hočemo vplivati drug na drugega. Kajti živa beseda je pravi most od človeka do človeka. Marsikdo je že sam opazoval, kaj se v bistvu dogaja, če govorimo med seboj, če se zabavamo. Izmenjavamo misli, nazore, izkustva in čutenje. Ko govorimo, si postanemo sami sebi na ta ali drugi način bolj jasni in razločni, in v menjavanju besed dobivamo pobude. Pri tem pa niti ni tako važno, o čem se razgovarjamo. Seveda pa predmet razgovora ne sme biti plitev ali popolnoma brez pomena. V izmenjavi besed, ki vsebujejo zmeraj določene duševne sile, uganemo potem bistvo tistega, s katerim se razgovarjamo in možnost, da se mu nadalje približamo ali pa se mu izognemo. Vsako pravo razgovarjanje je torej nekako merjenje medsebojne simpatije ali antipatije ali nebržnosti. Naše

besede? Same na sebi seveda niso bistvo razgovora, bistvo smo mi. A da se razumemo, moramo čisto enostavno usta odpreti in besede rabiti; in če pride pri tem včasih namesto srebra samo baker na dan, je še zmeraj bolje kot strupen svinec ali zarjavelo železo. A vsaka taka beseda, ki gradj in daje smernice ter ima tvorilno moč, ni več srebro, temveč je čisto zlato.

Tudi moremo skupaj molčati. Ni ravno potrebno, da vedno govorimo; obstoji globoka skupnost src brez mnogih besed. Za to se morajo ljudje poznati, morajo imeti skupne korenine mišljenja in bistva, si morajo stati blizu. Njih molk potem ni molk praznine, temveč molk polnosti. In večkrat si ravno z molkom povemo odločilne stvari.

TEKSTILNA INDUSTRIJA JUGOVZHODNE EVROPE

Gospodarski razvoj držav na evropskem jugovzhodu je vedoma usmerjen na zmanjšanje prevzetih meddržavnih prodajnih stikov, da zrahlja odvisnost od mednarodne glavnice. Ta nacionalizacija je morala dovesti do izgradbe lastne industrije. Pri tem je tekstilna industrija vseskoz v središču vsega industrijskega razvoja; v omenjenih državah dela 24 do 50 % vseh v industriji zaposlenih delavcev v tekstilni in oblačilni industriji. V vseh državah je stopilo v tekstilni industriji predelovanje bombaža na prvo mesto. Izgradba tekstilne industrije se vrši vseskoz od produkcije preje pa noter gor do najfinejših fabrikatov. Tkalnice so razmeroma že zelo razširjene, domače predilnice so bile pa v nekaterih državah zgrajene po večini v zadnjih desetih letih, tako v Ogrski in Jugoslaviji, ali pa se gradijo šele sedaj, tako v Romuniji; vse je odvisno od dosežene razvojne stopnje posameznih narodnih gospodarstev. Tekstilni industrializaciji na jugovzhodu Evrope je svojstveno tudi to, da hočejo posamezne države razširiti tudi lastno surovinsko bazo. V južneje ležečih deželah, torej v Turčiji, Grčiji, Bolgariji in deloma tudi v Jugoslaviji je v ospredju razširjenje bombaževe kulture; v klimatsko manj ugodnih deželah se pospešuje v prvi vrsti produkcija volne, lanú in konoplje, dalje pa tudi sintetično izdelovanje vlaken na temelju staničnine. Pri tem je vseeno, ali služi kot osnovna snov smrekov in bukov les (Turčija, Jugoslavija, Romunija) ali bičeje (Romunija) ali pa poljedelski odpadki (Ogrska). Kot posledica vedno večje tekstilne industrializacije se javlja ne le absolutno nazadovanje importa, temveč tudi težiščne spremembe posameznih panog, o čemer nas pouči sledeči pregled:

Uvoz tekstilij po vrednosti v odstotkih

Dežela	Surovine		Preja		Fabrikati	
	1927	1937	1927	1937	1927	1937
Jugoslavija	8'0	30'0	15'0	45'0	77'0	25'0
Ogrska	12'9	58'0	25'0	26'2	62'1	15'8
Romunija	6'0	17'2	36'0	70'0	58'0	12'8
Bolgarija	15'0	40'6	39'7	36'5	49'8	22'9
Grčija	9'3	23'0	16'8	28'9	73'9	48'1

Poglejmo le Jugoslavijo: l. 1927. smo uvozili samo 8 % vsega tekstilnega uvoza v tekstilnih surovinah, deset let nato že 30 odstotkov; uvoz preje je narasel od 15 na 45 % vsega tekstilnega uvoza, uvoz fabrikatov je pa padel od 77 % na 25 %, tako da smo uvozili lani le še eno četrtino potrebnih tekstilnih izdelkov. Prav zelo je padel uvoz fabrikatov v Ogrski in Romuniji.

Ob pregledu teh številčk bi mogli logično misliti, da bi prelevitev v uvozu tekstilij ob napredujoči industrializaciji mogla slednjič dovesti do samoedinega uvoza surovin, v kolikor bi se tudi uvoz surovin ne mogel nadomestiti z lastno produkcijo vlaken. Popolna tekstilna avtarkija v deželah Donave in Jugovzhodne Evrope je pa težko izvedljiva in je ni pričakovati. Kajti ne glede na dejstvo, da intenziviranje narodnega gospodarstva ugodno vpliva na razvoj nakupne moči prebivalstva in se s tem pomnoži tudi prodaja tekstilij, obstoji še cela vrsta tekstilnega blaga, za kojega fabrikacijo manjkajo mladi predelovalni državi tehnične naprave in potrebna izkustva.

Za inozemske tekstilije obstoji in bo obstojalo v deželah Jugovzhodne Evrope, kar potrjuje tudi dosedanji razvoj trgovskih stikov, kljub vsej industrializaciji še vedno znatno povpraševanje. To povpraševanje pa morejo inozemski viri le tedaj zadovoljiti, če se dotičnim deželam, ki so ja tudi danes še v prvi vrsti agrarne, nudi zadostna priložnost za izvoz.

Da se nobena industrija ne more v vseh panogah popolnoma osamosvojiti, nam dokazuje na primer izmenjava industrijskih predmetov med visoko industrijskimi državami; tako na primer gre vrsta strojev iz Anglije v Nemčijo, kakšna druga vrsta pa iz Nemčije v Anglijo. Vsaka industrija ima pač svoje skrivnosti. Tudi podnebje more zelo vplivati. Poslali so nekoč perzijske pletilce preprog s perzijsko volno v Pariz, pletilci so delali tam po svojem domačem načinu, in vendar preproga slednjič ni bila takšna kot doma izdelana. Nekateri izdelki se morejo izdelovati le v določenih deželah in je zato na primer izključeno, da bi se dežele Jugovzhodne Evrope industrijsko kdaj popolnoma avtarkizirale, posebno še ne v tekstilni industriji.

NAJVEČJI SVETOVNI KONCERN ENOTNIH CEN

Družba F. W. Woolworth je s svojimi 2010 ameriškim podružnicami eden najpomembnejših obratov v zadevni trgovini U. S. A. in v svojem specialnem področju enotnih cen sploh največje podjetje vsega sveta; zlasti še, ker ima poleg omenjenih severoameriških prodajalnic še 711 podružnic v Veliki Britaniji in 82 v Franciji. Prodaja ameriških prodajalnic je pokazala pred svetovno gospodarsko krizo skoz desetletja neprestan dvig. Višek je dosegla leta 1929. s okoli 303 milijoni dol. proti 193 milijonom v l. 1923. in 66 milijonom v zadnjem predvojnem letu 1913.; seveda se je pa število trgovin v letih 1913 in 1929 pomnožilo od 684 na 1727. Prvi omembe vredni padec je bil povzročen po svetovni gospodarski krizi, ki je potisnila prodajo navzdol do 250 mil. dol. v letu 1933., čeprav je družba tudi v letih krize odprla 205 novih trgovin.

Z gospodarsko obnovo Zedinjenih držav se je pričel leta 1934. zopetni razmah Woolworthovega koncerna: v letih 1934. in 1935. je znašala prodaja vselej 270 mil. dol., l. 1936. 290 in l. 1937. 306 milijonov, s čimer je bil prekoračen tudi predvojni rekord leta 1929.; vedeti moramo pa, da je imela družba v pričetku preteklega leta 271 trgovin več kot v zadnjem predvojnem letu. Tu podamo nekaj podatkov o letih 1935. do 1938. (tri četrletja), pri čemer je navedeno število trgovin v letu 1935. s 1957, l. 1936. s 1980, l. 1937. s 1998 in letos z 2010.

Prodaja v milijonih dolarjev

	1935	1936	1937	1938
1. četrletje	55·9	55·7	63·2	61·3
2. četrletje	65·1	69·1	70·7	71·8
3. četrletje	62·0	69·5	71·8	68·8
4. četrletje	86·4	96·1	99·1	—

Novi gospodarski padec, ki se je pričel v lanski jeseni, je zopetni razmah koncerna na novo prekinil. Prodaja je pa v preteklem letu pač do konca preseгла ono iz leta 1936. in se je mogla držati tudi letos približno na višini preteklega leta. Kajti v prvem letošnjem četrletju izkazani manko v primeri z istim lanskim četrletjem je nastal le zato, ker je v lanskem vsebovana tudi že velikonočna kupčija, dočim je zadela ta kupčija letos drugo četrletje, ki je moglo zgubo prvega četrletja skoraj izenačiti: lansko prvo polletje je izkazano s 133·9 milij. dol. letošnje s 133·1 milij. Vseeno pa ostane dejstvo, da letošnje prvo polletje v 2010 prodajalnah ni toliko prodalo kot lansko leto v 1998 prodajalnah. Kljub konjunktornemu preobratu, ki je medtem nastopil, je tretje letošnje četrletje zaostalo za lanskim za več kot 4 odstotke. Skupno je bilo prodanih v prvih devetih mesecih lani za 205,700.000 dol. blaga, letos za 210,900.000 dol. Pri tem moramo omeniti še, da so vpeljali lani v večjem obsegu tudi cene nad 50 centov in da so to novost letos razširili na vse trgovine in da se je tudi dobro obnesla. Vsem letom lastno je tudi dejstvo, da je prvo četrletje zmeraj najslabše, zadnje pa daleko najboljše: vidijo se tu bližajoči se božični prazniki in Novo leto, pri prvem pa izčrpanost po ravno teh praznikih.

NAJVEČJA LADJA SVETA

Na koncu septembra t. l. so spustili v Clydebanku pri Glasgowu na Škotskem v morje največjo ladjo sveta; to je »Queen Elizabeth«, transatlantska ladja družbe Cunard-White Star. Queen izg. kvin = kraljica, Elizabeth izg. elizebes, white izg. hvajt = bel, star = zvezda. Ladja je dolga 314 m, za 3 m daljša kot njena posestrima »Queen Mary« in obenem tudi za nekaj ton prostornejša kot ta. 1 tona = 2'83 m³. »Queen Mary« ima 81.325 ton prostorninske vsebine, »Queen Elizabeth« pa ca 85.000 ton. Naše jugoslovansko trgovsko brodovje vsebuje 413.000 ton, torej ca 5 ladij »kraljice Elizabet«. Razlika med »Kraljico Marija« in »Kraljico Elizabeto« je očividna, pa je samo štiri leta preteklo, odkar je bila »Kraljica Marija« spuščena v morje. Na zunaj bi komaj mogli videti, da sta to dve sestri, čeprav sta bili zgrajeni v isti ladjedelnici. »Marija« ima tri dim-

nike, »Elizabeta« samo dva, in to se takoj vidi. Prihrani se s tem prostor za krove in za večje število kabin. »Elizabeta« ima tri sidra, dočim se je morala »Marija« zadovoljiti z dvema. Da tretje sidro laže pade, so morali prednji del ladje zaostri in je zato vsa oblika ladje postala bolj sloka in zato tudi za 3 m daljša. So pa pri tem uvedli še druga izboljšanja.

Strojna oprema sestoji iz 16 Parsonovih turbin; po štiri turbine skupaj gonijo preko gonilnega kolesa s premerom štirih metrov enega od štirih propelerjev. Vsaka strojna skupina ima lastni kondenzator s pripadajočimi sesavkami. V štirih kotelnih prostorih je dvanajst kotlov z visokim pritiskom, ki dobavljajo paro za 16 turbin. So pa to največji kotli, ki so bili kdaj za kakšno ladjo zgrajeni; vsebujejo 71.000 cevi. Glavni cevni sistem je skoraj 1000 m dolg.

Poleg prostorov za glavne stroje ima »Queen Elizabeth« svojo lastno pogonsko napravo. Štirje turbogeneratorji proizvajajo moč toka, ki bi zadostoval, da bi preskrbel mesto z 200.000 prebivalci z lučjo in pogonom. Glede preskrbe s tokom omenim še, da imajo kabli izredno dolžino in da je montiranih okoli 30.000 svetilk.

Ladja ima 29 javnih prostorov; to so slavnostne dvorane, gledališča, športni prostori, kopalnice in plavalnice, bralnice, bari, igralnice za otroke itd. Seveda je večina vsega luksuza rezervirana za prvi razred, kot je to že od nekdaj običajno; prvi razred ima na razpolago zmeraj dve tretjini do štiri petine vse ladje, dočim se morajo vsi ostali razredi zadovoljiti z ostankom. A na »Queen Elizabeth« je, kakor beremo celó tudi tretji razred tako opremljen, kot to ni bilo še na nobenem dosedanjem prekoatlantskem parniku. Tudi v tretjem razredu imajo vse kabine mrzlo in toplo vodo ter moderno razsvetljavo in ventilacijo.

Če beremo vse to, moramo res misliti na »plavajoči hotel«, kakor beremo o njem v romanih polpreteklih dni. Potovanje s tako ladjo je samo zabava.

ORGANIZACIJA DELA, DELAJ PO NAČRTU!

Druga narava naj ti postane navada, da si vselej urediš in razdeliš delo po koledarju. Čase, kadar domnevaš, da bo treba krepko poprijeti, si kar rdeče podčrtaj in za tedaj si nakopiči energije, kakor to dela vsak inženir s svojimi stroji.

Kaj si zjutraj takoj ko vstaneš svež in veselo razpoložen za delo? Če si, potem si ustrežajoče uredi svoje delo in opravi najprej najtežje in najnapornejše naloge.

Če pa prihajaš le polagoma v tek in dosežeš šele čez par ur svojo polno delovno silo, potem pa seveda začenjaj z lažjimi deli in stopnuj polagoma.

Po statistiki se opravi največ in najvažnejše delo v velikih obratih, pa tudi v šolah, na univerzah kakor tudi v gospodinjstvu v dopoldanskih urah. Zato naj ljudje, ki se zbude za delo nerazpoloženi, uredi svoj dnevni red temu primerno, seveda pa morajo najprej dognati, koliko potrebujejo spanja, potem pa, koliko časa prav za prav trajaja, da pridejo pri delu v pravi tek. Iti pa morajo seveda potem pravočasno spat, tako da se bo

njihova prva delovna ura strinjala s tisto uro, ko se pri njih pojavi sveže veselje do dela.

Nekdo na primer potrebuje tri ure, da pride v pravi delovni tek, poleg tega pa ne more tega procesa skrajšati z nobenim trikom ali umetnostjo. Preizkusil je, da potrebuje sedem in pol ur spanja, da se do dobrega spočije. Njegovo delo se začne ob devetih dopoldne, do delovnega mesta potrebuje pa pol ure. Tak človek naj bo torej ob desetih zvečer v postelji, če pa potrebuje četrť ure, da zaspi, potem naj se vleže že ob tričetrť na deset, da bo lahko spal svojih sedem in pol ur ter vstal ob pol šestih zjutraj. Tako mu bodo do devetih ostale dotične potrebne polne tri ure za »zaganjanje svojega motorja«, da ga bo spravil pravočasno v tek.

Vsako nalogo si oglej z dveh vidikov: premisli koliko je dela spojenega ž njo in kako hitro navadno delaš. Oboje spravi v sklad in nikoli si ne naloži več dela, kot ga moreš kolikor toliko udobno izvršiti v določenem času. Sam moraš vedeti, da li spadaš med ljudi, ki hitro ali počasi trošijo svojo energijo.

Če imaš malo telesne energije, potem živi pač tako, da je ne boš po nepotrebnem trošil z dirkanjem, postajanjem ali hojo. Predvsem pa ne stanuj v velemestu, če se da tako urediti.

Varuj se vsakega razburjanja! Seveda pa se tudi ja nikar ne drobi v svojih opravilih. Omeji se na malo stvari in obvladaj zato te tembolj temeljito. Posebno pa je priporočiti poglobitev v določene duševne interese. Tudi se nikar preveč ne pečaj z drugimi ljudmi, predvsem pa se izogibaj poklicev, v katerih bi moral vplivati na druge ljudi ali jih voditi, torej ne postani ravno prodajalec ali učitelj ali personalni predstojnik.

Opravljaj kolikor mogoče malo težkega telesnega dela, kar pa moraš brezpogojno opraviti, opravi zložno in s čestimi odmori. Svoje moči varuj in varčuj z njimi! Ne delaj v prahu in ropotu, skušaj uravnati vsako delo tako, da bodo kar je napornejšega izvršili krepkejši kolegi. Marsikdaj in marsikje si boš lahko prizanašal in se varčeval, če boš znal pravočasno misliti in pravilno prijeti za delo in če boš znal prepustiti drugim, kar ni zate. Če se prav poznaš in tudi svoje telesne sile in duševne sposobnosti pravilno ocenjuješ, potem boš znal vedno najti pravo mero in pot, pri tem pa nikakor ni potreba, da se kar mogoče sam sebi smiliš. Usmljenje s samim seboj je škodljiva mehkužnost, pravilno varčevanje z lastnimi silami in prizanašanje ob pravem času pa so koristne posledice zdravega in pravilno delujočega razuma! Preudarjaj vsak dan in vsako uro, kako in kje lahko varčuješ z energijo, da boš imel v slučaju potrebe dovolj rezerve na razpolago!

Gospodarska književnost

Trgovski koledar za l. 1939. Letos je izdalo naše trgovsko društvo »Merkur« XXV. letnik tega koledarja, ki ga je zopet uredil strokovnjaško in ustrezajoče potrebam trgovcev in sotrudnikov Fr. Zelenik. Tako pomenja prihodnje 1939. leto, srebrno jubilejno leto za to tradicionalno društveno publikacijo. Ko-

ledar je bil letos dovolj zgodaj razposlan in upamo, da ga bodo vsi oni, ki so ga sprejeli z razumevanjem in ljubeznijo, obdržali in tudi pravočasno plačali ter tako podprli nesebično in požrtvovalno stremljenje našega društva, ki izdaja leto za letom ta koledar s trudom in skrbnostjo, zavedajoč se, da

je postal znan in priljubljen tovariš in svetovalec ne le trgovcev in sodrušnikov, nego tudi izobraževalec mladih stremečih sodelavcev v naši trgovini. Vsebina je pestra in aktualna. »Pravni nasveti« so bili objavljeni že v 1938. letniku, letos pa je dodanih nekaj novih nasvetov. Naslednji članki: »Davčne napovedi, razvrstitev gostinskih obratov, legitimacije (poslovne knjižice) nameščencev in delavcev, licitacije javnih del in nabav, obrestni divizorji, odstotno računanje, poštna tarifa, starostno zavarovanje« ter razne druge potrebne pripombe, pojasnila in tabele najbolje priporočajo ta koledarček žepne oblike.

Vrednostni papirji. — Kaj je treba vedeti o njih. Napisal univ. docent dr. Vladimir Murko. Založila in natisnila tiskarna Merkur d. d. v Ljubljani. S to knjigo sta dala znani in plodoviti naš strokovni gospodarski pisatelj in založnica Slovenem prav poučno in potrebno delo, ki naj pouči tudi širše sloje o vrednostnih papirjih ter skuša vzbuditi med njimi zanimanje zanje. V uvodni besedi pojasni pisatelj, zakaj so potrebni vrednostni papirji, potem slede posamezna poglavja:

Kaj so vrednostni papirji in njihove vrste — Vložne knjižice denarnih zavodov — Razdelitev vrednostnih papirjev po njihovi varnosti — Emitiranje (izdajanje) vrednostnih papirjev — Tabela rentabilnosti — Borze — Nakup in prodaja vrednostnih papirjev — Hramba in upravljanje vrednostnih papirjev — Delnice, obligacije, vnovčevanje kuponov, znižanje in zvišanje delniške glavnice, amortizacija obveznic — Srečke — Zakon o nakupu in prodaji obveznic državnih posojil kralj. Jugoslavije in srečk Srbskega rdečega križa na obroke — Razveljavitev vrednostnih papirjev (amortizacija) — Regulacija tečajev in uporabnost vrednostnih papirjev — Srbska in črnogorska predvojna posojila — Služba srbskih in jugoslovanskih inozemskih posojil po 1. 1932. — Avstroogrska predvojna državna in deželna posojila — Popis posameznih vrednostnih papirjev.

Navedena vsebina najbolj kaže pomembnost in potrebo te knjige, pisateljevo ime pa jamči za strokovno obdelavo gradiva kakor tudi za dober in jasen slog.

Gospodarstvo po načrtu, njegove naloge in problemi. Spisal dr. Andrej Gosar. Socialno ekonomski institut v Ljubljani, zbirka študij št. 1.

S. E. I. je izdal, sledeč stavljenim si nalogam, prvo študijo. Pisatelj je strnil v spis, obsegajočem 50 tiskanih strani velike oblike, kakor pravi v uvodu, »nekaj najvažnejših spoznanj in ugotovitev o postanku, bistvu in smislu ideje gospodarstva po načrtu pa o njegovih nalogah in problemih«.

Ta študija izpod peresa znanega univerzitetnega profesorja in socialno ekonomskega pisatelja in strokovnjaka, ki je tudi predsednik S. E. I., skuša podati kratko in pregledno dejanski položaj v gospodarstvu in vprašanja in probleme, ki se pojavljajo pri tem, kakor tudi naloge in probleme smotrno organiziranega in uravnaneega narodnega gospodarstva, da bi se lahko ta ideja pravilno presodila in ocenila.

Vsebina posameznih poglavij je naslednja:

I. Dobre in slabe strani liberalnega gospodarstva.

1. Smisel in uspehi liberalnega gospodarstva.

2. Slabe strani, težave in neuspehi liberalnega gospodarstva.

II. Propadanje gospodarskega liberalizma in ideja gospodarstva po načrtu.

III. Naloge in problemi gospodarstva po načrtu.

1. Glavne naloge gospodarstva po načrtu.

2. Problemi gospodarstva po načrtu.

a) Problemi gospodarstva po načrtu in kolektivizmu.

b) Problemi menjalnega mehanizma v načrtnem gospodarstvu.

c) Problemi velekapitalizma v načrtnem gospodarstvu.

č) Organizacijski problemi gospodarstva po načrtu.

IV. Sklep.

Tudi pri nas pade mnogokrat beseda o načrtnem gospodarstvu in se pojavi spontano pri tej ali oni nevšečnosti, ali opazujoč napake javnega ali zasebnega gospodarstva, kar zahteva po večjem redu in smotrnosti, po trdni roki, ukazu in vajeitih. Kogar mika iti tudi nekoliko globlje v take probleme, in to bi moralo mikati vsakogar, ki se navdušuje ali upa najti rešitev v tako usmerjenem gospodarstvu, temu moramo kar najtopleje priporočiti, da pazno in premišljeno prečita to študijo. Če je podjetnik ali producent, bo videl, da se bi moral tudi on sam prilagoditi vsem posledicam te ideje, posebno če je moč v nejevolji na druge, želel tak sistem le — za druge, da bi se njega ne oviralo radi in z neurejenostjo drugod. Tak sistem pa bi seveda uredil

tudi njega v interesu celote in skupnosti. Če je pa delavec ali konsument, bo lahko ravno tako ugotovil, da pri delu tudi po takem sistemu ne bi bila mogoča prosta volja glede dela in za služka, kakor tudi ne nabava blaga po mili volji in ceni, ker bi bila tudi delavec in konsument urejena ustrezajoče skupnosti. Misel je lepa, idealna, toda vsakdo bi moral nositi del bremena radi skupnosti pri načrtnem gospodarstvu, vsakdo bi pač nosil toliko, kolikor bi mogel ali moral v interesu celote in skupnosti, treba bi bilo zaježiti navzdol in omejiti navzgor. Zato pa naj posebno

pazljivo prečitajo to aktualno in zanimivo študijo vsi, ki se bavijo s perečimi sodobnimi vprašanji ter jo toplo priporočamo našim bralcem, posebno pa jo moramo priporočiti pazljivosti onih, ki se kar tako povprek navdušujejo pri meglenih ali zmešanih pojmih za nekaj, o čemer so prav za prav slišali le zvoniti, meneč, da bo pač veljala nekaj takega le za druge, misleč, da njih ne bo prizadelo, da od njih ne bo terjalo svojega deleža, da bodo zanje ostala stara pravila in navade. To smo posebej omenili zato, ker vemo za mnogo takih priprostomislecev!

T O I N O N O

Petnajst letnikov »Trgovskega Tovariša«. S to številko je zaključen XXXV. letnik glasila trgovskega društva Merkur v Ljubljani. Od leta 1901.—1903. je izhajalo glasilo z naslovom »Narodnogospodarski Vestnik« in ga je ta prva tri leta urejal dr. Viktor Murnik. Od leta 1904.—1918. je izšlo 12 letnikov, ki jih je uredil dr. Rudolf Marn pod naslovom »Slovenski Trgovski Vestnik«, nakar je bil 5 let, od 1919.—1923., urednik glasila, ki se je tedaj imenovalo zopet »Narodnogospodarski Vestnik« dr. Fran Windischer. Potem je bilo glasilo zopet preurejeno, začelo je izhajati mesečno v revijalni obliki, ustrezajoč potrebam in zahtevam naglo se razvijajočega slovenskega gospodarstva in domače trgovine, širše predvsem trgovsko strokovno in splošno ekonomsko izobrazbo in obveščanje, kakor je to posebno važno za zunanje člane društva Merkur. Tedaj se je glasilo preimenovalo »Trgovski Tovariš« ter je teh poslednjih petnajst letnikov od 1924. do 1938. uredil Josip J. Kavčič.

V Jugoslaviji iščejo petrolej. V tekočem letu se je pričelo živahnejše delovanje pri iskanju petroleja v Jugoslaviji. Pred par meseci je neka švicarska družba prevzela Medjimursko petrolejsko d. d. v Čakovcu in je dosegla pri vrtnanju že ugodne zaključke. Dalje je bila pred kratkim v isti namen ustanovljena v Beogradu družba Panonia d. d. Kot nadaljnji interesent nastopa Standard Oil of New Jersey, pod koje pokroviteljstvom se je osnovala v Beogradu »Jugoslovanska raziskovalna d. d.« Ta družba je nakupila precej obsežen svet in je pričela z monopolno upravo pogajanja glede izkoriščanja morebitnih

vrelcev. Kakor poroča »Jug. Kurir«, so se pogajanja ugodno zaključila in bo pričela družba v najkrajšem času z vrtnanjem; investicije družbe bodo znašale okoli 4 milijone dolarjev. Tudi Gulf Oil Co si prizadeva za koncesije v Jugoslaviji.

Gradbenost v Jugoslaviji. Od leta 1935. do srede leta 1938. je bilo v zasebni gradbenosti Jugoslavije investiranih 2585 milijonov dinarjev. Na Beograd pride 620 milijonov, na Zagreb 450,5, na Ljubljano 286,3, na Novi Sad 248,9, na Niš 120,3, na Skoplje 113,5, na Banjo Luko 98,3, na Split 90,7, na Sarajevo 89,7, na Cetinje 65,4 milij. din.

V Zagrebu in Novem Sadu bodo zgradili razstavne prostore za plemensko živino. S tem naj se lastniki plemenske živine podžejo do ostrejšje konkurence, od česar si obetajo znatnega zboljšanja kvalitete in pa tudi večjega obiska iz inozemstva, ki bo imelo na ta način boljšo priložnost za spoznavanje kakovosti naše živine.

Ljubljanski velesejem se bo vršil v prihodnjem letu od 3. do 12. junija ter od 2. do 11. septembra. Sejem kožuhovine se bo vršil 23. januarja.

Družba aluminija v Beogradu, ki je delala doslej s 16 pečmi, bo obrat razširila in bo postavila še nadaljnjih 18 peči, tako da bo mogla doseči letno produkcijo 2000 ton surovega aluminija.

Z jugoslovansko vlado se pogaja družba Standard Oil glede dodelitve monopola za iskanje petrolejskih najdišč. Družba hoče investirati v ta namen 200 milj. din. Država bi dobila 12% produkcije; ti odstotki bi se v slučaju, da bi dobila družba tudi predelovalni

monopol, zvišali. Prodajna cena bi se ravnala po svetovnotržnih cenah. Beremo, da potekajo pogajanja prav ugodno.

Jugoslavija je prepovedala uvoz bakra in bodo morale vse tvrdke kupovati elektrolitni baker pri obratu v Boru. Obenem je prepovedan tudi izvoz bakra, da si morejo vsi konsumenti nabaviti baker doma.

Gospodarska pogajanja med Jugoslavijo in Francijo se bodo vršila šele v teku januarja, in sicer, kakor se poroča z verodostojne strani, v Parizu.

Državni dohodki Jugoslavije v prvih sedmih mesecih tekočega proračunskega leta (april-oktober) so izkazani s 7030'3 mil. din, kar je 295'8 mil. din več kot v istih lanskim mesecih.

Izvoz rud iz Jugoslavije je bil v prvih desetih letošnjih mesecih precej slabši kot v isti lanskim dobi. Boksita na primer je bilo izvoženega za 13% manj. Ves boksit in ves rjavi premog prevzame Nemčija. Tudi magnezit gre v prvi vrsti v Nemčijo, cement pa predvsem v dežele ob Sredozemskem morju.

Družba Trepča je vsled padea kovinskih cen zaključila poslovno leto okt. 1937—sept. 1938 z manjšim bruto dobičkom kot prejšnje leto, 990.000 funtov proti 1.560.000. Čisti dobiček je padel od 632.000 funtov na 202.000. Osnovno dividendo so reducirali od 30 na 10%. Rudne rezerve glavnega podjetja se cenijo na 4.100.000 ton, pri čemer je svinca 9'2% in cinka 5'6%.

Vidne svetovne zaloge kave so znašale 1. dec. t. l. 7.420.000 vreč à 60 kg, kar je 364.000 vreč več kot v začetku lanskega decembra. Statistični položaj se je v tekoči sezoni nekoliko poslabšal.

Bolgarija je v tekočem letu prodala v Nemčijo že 30.000 prašičev.

Iz Trsta v Levanto so po dolgem presledku pričeli zopet obratovati nemški parniki. Zaenkrat sta v službi dva parnika, s februarjem bodo pa trije.

Italija ne bo več udeležena pri Donavski parobrodni družbi in se zdi, da bodo vsa tri podjetja te družbe združena v eno, in sicer pod nadzorstvom Nemčije.

Albanija hoče uvesti tobačni monopol, s čimer bi dobile državne finance znatne dohodke. Tobak je glavni izvozni predmet Albanije in se država trudi, da bi i produkcijo pomnožila i kvalitetoboljšala. V slednji namen se od časa do časa uvažajo iz Grčije posebno dobre tobačne vrste.

Angleške prekomorske naložbe se navajajo s koncem leta 1937. s 3.353 milijardami funtov.

Zvezni dolgove ameriških Zedinjenih držav znašajo nad 89 milijard dolarjev proti 28'5 milijardam pred štirimi in 16 milijardam pred osmimi leti. Poleg zasilnih del in oboroževalnih izdatkov so glavno breme obresti, ki bodo po podpisu novega posojila presegle zopet 1 milijardo dolarjev.

Del hmeljskih nasadov pri Žatecu (bivša Češkoslovaška) bodo opustili in bodo spremenili dotično zemljo v žitne njive. Zlasti hočejo v Češki pričeti z večjo kulturo koruze, kar je spriče teritorialnih zgub v Slovaški zelo potrebno.

Kinin v Braziliji hočejo pridobivati na najširšem temelju, da zlomijo premoč kininskega monopola. Zedinjene države so dale Braziliji 1000 dreves s kininovo skorjo na razpolago, in jih bodo nasađili po raznih krajih Brazilije.

Dvig cen wolframa in antimona, povzročen po prodiranju japonskih čet v Kitajski, je bil le začasen. Pokazalo se je, da so zaloge še dosti velike, in so cene zopet padle.

Mednarodni kongres trgovcev z železom se bo vršil v dneh od 17. do 22. aprila 1939 v Rimu. Napovedanih je že mnogo prav zanimivih razprav.

Na Sardiniji so pričeli kopati premog v večjih izmerah, kar bo italijanskemu gospodarstvu seveda zelo koristilo.

Svetovni pridelek vina. V letu 1938/39 se ceni svetovni pridelek vina na 190 milijonov hl proti 165 in 152 milijonom v letih 1937/38 in 1936/37. V jugovzhodni Evropi se računi povsod z večjim pridelkom kot je bil lani. Francoski pridelok bo znašal 80 milijonov hl proti 70 milijonom v preteklem letu; 20 milijonov hl pride na kolonije. Pridelek Francije s kolonijami je torej 42% svetovnega pridelka. Letošnja kvaliteta je zelo različna, vobče je označena kot dobra srednja letina.

V Bolgariji hočejo zgraditi par hladilnic za grozdje in vino. Bolgarsko vino si osvaja vsako leto nove trge; eksportni zavod upa, da bo izvoz v nekatere dežele postal stabilen.

Zapuščina Atatürka znaša okoli 1 milijon funtov. Dediči so njegovi sorodniki, posinovljenke, dalje njegov naslednik Izmet Ineni in Družba za turški jezik in turško zgodovino.

Svetovni izvoz strojev. U. S. A. so v zadnjih letih izvoz strojev zelo dvignile; leta 1936. je znašal njih odstot-

ni delež na svetovnem izvozu 27,9%, lani pa 32,2%. Izvoz Nemčije je nekoliko padel, 29,5% proti 28,4%. Prav tako je padel tudi izvoz Velike Britanije, od 21,3% na 18,8%. Vsi ti trije glavni dobavitelji strojev so prodali leta 1936. na svetovnem trgu 78,7% vseh prodanih strojev, lani pa 79,4%, torej obakrat nekoliko manj kot štiri petine.

Trgovinski promet med Rusijo in ameriškimi Zedinjenimi državami v zadnjih letih zelo hitro raste. Leta 1934. je znašal izvoz iz U. S. A. v Rusijo ca. 15 milijonov dolarjev, l. 1937. pa ca. 43 milijonov; izvoz iz Rusije v U. S. A. je pa v istih letih narasel od 12,340.000 dol. na 30,700.000 dol.

Svetovna pšenična konferenca se bo vršila 10. januarja 1939 v Londonu. Obveščenih je o tem 21 držav, ki pripadajo svetovnemu pšeničnemu svetu. Predsedoval bo P. Kennedy, ameriški poslanik v Londonu.

Turčija je naročila v Angliji enajst trgovskih ladij. Plačala jih bo iz kredita, ki ga je dobila v Angliji v maju v znesku 16 mil. funtov. Za naročilo so se potegovala tudi tvrdke v Nemčiji, Italiji in Danzigu.

Dohodki v U. S. A. V poročilu ameriškega zakladnega urada za 1936. je tudi pregled o razvoju ameriških osebnih dohodkov za l. 1935. Tedaj je imelo 41 oseb dohodka po 1 milijon dolarjev in več. Od skupnih dohodkov v znesku 73'63 milijona dolarjev so plačale te osebe 41'5 milijona dol. dohodninskega davka, približno toliko kot so plačali vsi oni, kojih letni dohodki so bili pod 5000 dol. Pri 23 do 41 velezaslužkarjev so znašali dohodki 1 mil. dol. do 1'5, pri 8 med 1'5 in 2, pri 2 med 2 in 3, pri 7 med 3 in 4, pri 1 med 4 in 5; slednji je rekel, da ne ve natančno, koliko dohodkov ima.

Angleško itd. oboroževanje na morju. »Daily Telegraph« poroča, da bo Anglija v bodočih dveh letih spustila pet novih bojnih ladij v morje in da bodo petere bojne ladje, ki so bile letos spuščene v morje, do jeseni leta 1940. za boj sposobne. Leta 1942. bo imela Anglija 25 velikih bojnih ladij na razpologo; Francija jih bo imela v isti velikosti 10 do 12, Zedinjene države 19 do 20, Japonska 14, Italija 7 do 8, Nemčija 7, ne glede na tako zvane »žepne vojne ladje«. Nove angleške gradbe bodo imele prostornino 35.000 ton ter bodo združevale najmočnejše topove z najtežjim oklopjem.

Bombaž v Abesiniji. Družba za abesinski bombaž in italijanski bombaževi zavod sta poslala posebne strokovnjake v Abesinijo v svrhu tehniško-gospodarskih preizkušanj, na kojih podlagi bo izdelan obsežen delovni program za kulturo bombaža v Abesiniji. Dotična komisija je prišla do prepričanja, da se dajo italijanski nameni glede obsežnega pridelovanja bombaža v Abesiniji čisto lahko uresničiti, zlasti v okolici jezera Tana kot sploh v bližini večjih tekočih vodá, ki lahko omogočijo uspešno namakanje.

Konkurenca stanične volne. Avstralski urad volne je poslal dva svoja vodilna člana v Evropo na informacijsko potovanje. Sedaj izjavljata, da niso upravičene trditve, da stanična volna ni zmožna konkurence. Še manj prav je, če kdo trdi, da stanična volna kot tekmeec prave volne ne more postati še bolj nevarna. Ni mogoče ločiti nemških tkanin s 25% stanične volne od čisto volnenih tkanin. Ne samo Nemčija, Italija in Japonska so pričele z izdelovanjem te volne, temveč tudi Francija. Dalje vemo, da se tudi v U. S. A. pridevje naravnemu vlaknu stanična volna.

Japonska tekstilna industrija je pričela z novo ofenzivo. Vsi japonski agenti v Britanski Indiji in tam okoli so dobili nalog, naj pri plačilih v gotovini prodajajo za vsako ceno. Japonska konkurenca je zadobila po poročilih iz Amsterdamu obliko, ki izključuje vsako konkurenco.

Ogrska čebula bo šla druga pota kot doslej. Od lanskega pridelka v izmeri 4800 vagonov je šlo 3500 vagonov v inozemstvo, in to v prvi vrsti v Anglijo. Letos se pa odvaža čebula samo v Nemčijo, ker nima Anglija kljub razmeroma nizki ceni nobenega zanimanja več zanjo.

Južna Afrika pospešuje produkcijo zlata; v prvih devetih letošnjih mesecih je znašala produkcija 9,060.000 unč proti 8,780.000 unčam v isti lanski dobi. Za vse tekoče leto računajo na 12,160.000 unč proti 11,740.000 unčam v preteklem letu. 1 unča pri žlahtnih kovinah in demantih je 31'1 grama.

Produkcija umetne svile v Zedinjenih državah raste še kar naprej in bo znašala v tekočem letu okoli 165 mil. kg. V prihodnjem letu jo hočejo dvigniti na 173 mil. kg, leta 1940. pa na 180 milijonov. Slaba konjunktura je prej produkcijo nekoliko omejila, sedaj je pa povpraševanje tolikšno, da ga ne morejo zadovoljiti.

DRUŠTVENE VESTI

† **Frañc Dolničar**. Dne 28. oktobra 1938 se je nepričakovano in naglo poslovil od nas radi srčne oslabeledosti po prestani operaciji gospod Franc Dolničar, prokurist in knjigovodja v firmi I. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna d. d. v Ljubljani in pešadijski kapetan II. razreda v rezervi. Blagopokojni je bil zvest in marljiv član in skoro 10 let odbornik našega društva ter je užival v naši sredi po svojem ljubeznivem značaju in prisrčni kolegialnosti iskrene simpatije in občno spoštovanje. Star komaj 35 let je moral od nas, ki ga bomo neradi pogrešali in težko nadomestili. Pokopali smo ga v nedeljo dne 30. oktobra dopoldan v Ljubljani, odkoder so bili njegovi zemeljski ostanki prepeljani na Bled v družinski grob. Dasi je bilo slabo in čmerno vreme, je imel priljubljeni pokojnik zelo lep pogreb in ga je dolga vrsta prijateljev in spoštovalcev spremila do pivovarne »Union«. Blagopokojni je užival v krogu svojih stanovskih tovarišev veliko spoštovanje. Vsi so cenili njegovo veliko strokovno znanje, njegov praktični smisel ter njegovo kupčijsko preudarnost. Z redko vneto in s pravim veseljem se je posvečal svojemu poklicnemu delu. Naše društvo je izreklo njegovi gospe soprogi in njegovim svojcem prisrčno sožalje in položilo venec na njegov prezgodnji grob. Predsednik našega društva je težko prizadeti rodbini izrekel iskreno sožalje tudi osebno na domu in se udeležil pogreba. Nepozabnemu tovarišu in ljubeznivemu prijatelju ohranimo svetel in zvest spomin.

Zapisnik I. redne odborove seje Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani, ki se je vršila v četrtek dne 3. novembra ob 8. uri zvečer v posvetovalnici Združenja trgovcev in Trgovskem domu v Ljubljani. Predsednik dr. Fran Windischer je izpregovoril: »Spoštovana gosпода! Bodite prijazno pozdravljeni, zbrani smo v številu potrebnem za sklepčnost in pričujem današnjo redno odborovo sejo. Naše društvo je izreklo iskrene čestitke ljubljanskemu županu dr. Juro Adlešiču, ko je bil odlikovan z redom sv. Save II. stopnje. Dr. Mirko Buiča in ing. Nikolaja Kabalina je naše društvo brzojavno pozdravilo, ko sta bila imenovana prvi za ministra za telesno vzgojo naroda, drugi za ministra trgovine in industrije. Bivšemu podbanu dravske banovine dr. Otmarju Pirkmajerju smo izrekli pismene čestitke za njegov petdesetletni življenjski jubilej. Banu dravske banovine smo izrekli pismene čestitke ob triletnici njegovega banovanja. Predsedniku Zbornice za trgovino, obrt in industrijo Ivanu Jelačinu smo izrekli pismene čestitke, ko je prejel odlikovanje z redom sv. Save II. stopnje. Dne 27. avgusta je praznoval naš zvesti član Feliks Pirc, trgovski sodruđnik pri firmi F. Ks. Souvan v Ljubljani, svoj štiridesetletni službeni jubilej. Naše društvo je svojega zvestega člana in prijatelja ob tej priliki prisrčno pozdravilo z iskrenimi čestitkami. Našemu bivšemu dolgoletnemu odborniku in prizadevnemu članu Ameriku Teršanu, trgovcu v Ljubljani, smo za njegovo šestdesetletnico sporočili svoje prisrčne čestitke pismeno. Janku Predoviču, veletržcu in posestniku v Ljubljani, smo izrekli svoje iskreno sožalje ob smrti njegovega očeta Ilija Predoviča. Dne 28. oktobra 1938. je nenadoma umrl naš dolgoletni odbornik Franc Dolničar, prokurist firme I. Blasnika nasl. v Ljubljani. Težko prizadeti vdoveli soprogi smo izrekli svoje sožalje pismeno, položili venec na premlado krsto ter sem se osebno udeležil pogreba. Ljubemu tovarišu in zvestemu članu ohranimo svetel in časten spomin. Upravi »Jugočeške« v Kranju smo izrekli pismeno sožalje ob smrti dolgoletnega podpredsednika Emila Storza.

Blagopokojni veletržec Robert Kollman je v svoji oporoki poskrbel za ustanovo, čije donos pojde v korist podpore vrednih pripadnikov trgovskega stanu in pa po drugi polovici slepcem. Po mojem prizadevanju je bila zadeva s to ustanovo takó urejena, da jo bo upravljala posebna uprava. Trgovsko društvo »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani ima po ustanovnem pismu pravico, da oode-

luje v tej upravi po svojem zastopniku. To je važna pravica našega društva, ki bo na ta način po svojem zastopniku moglo uveljavljati svoj vpliv. Doslej je že bil v tej upravi kot naš zastopnik naš zaslužni podpredsednik Albin Smrkolj. Mestno poglavarstvo v Ljubljani nam je v pismu z dne 3. oktobra 1938., št. 57.723., pisalo: »Glasom čl. II. ustanovnega pisma Robert Kollmanove ustanove ste imenovali svoječasno kot zastopnika društva gospoda Albina Smrkolja. Sedanja uprava je izvršila v ustanovni listini predpisano prodajo Kollmanovega posestva, katero je kupila na javni dražbi Mestna občina ljubljanska za znesek din 1.952.967. To prodajo je ministristvo prosvete v smislu zakona o ustanovah potrdilo. Ker bo začela ustanova z novim letom redno poslovati, Vas prosimo, da imenujete v novo upravo zastopnika Vašega društva ali pa sedanjega potrdite. Predsednik dr. Juro Adlešič.« Naš tovariš podpredsednik Albin Smrkolj je poverjeno mesto izpolnjeval preudarno in nesebično ter smo mu dolžni izreči za njegov dragoceni trud zahvalo in priznanje. Imel sem že priliko se o tem z njim razgovarjati ter mislim, da boste vsi soglasni s tem, da smo na to važno mesto v smislu svoječasnega sklepa zopet imenovali Albina Smrkolja v svojem dopisu z dne 14. oktobra 1938.

Prihodnje leto 1939. pomenja za našo tradicionalno publikacijo »Trgovski koledar« jubilejno leto. Naš Trgovski koledar, ki sem ga jaz ustanovil in prvič uredil, ima za seboj že 24 let ter pomenja izdaja Trgovskega koledarja za leto 1939. njegov srebrni jubilej, njegovo petindvajsetletnico. V publikacijah naših društev je to dokaj redki pojav in mislim, da more biti naše društvo ponosno na to okolnost. Trgovski koledar si je medtem pridobil veliko število prijateljev in naročnikov. Priljubljen spremljevalec naših kupčijskih krogov je postal in mislimo, da bode uspeval tudi v prihodnosti. Uredništvo Trgovskega koledarja je bilo zopet v rokah našega prijatelja in tovariša Franca Zelenika. Po zatrdilih knjigoveznice moremo računati s tem, da se Trgovski koledar za prihodnje leto pojavi na našem trgu že prihodnjo soboto.

Naši vsakoletni učni tečaji so prav tako že postali stalna ustanova. Tudi letos preko zime in spomladi prireja naše društvo učne tečaje in sicer za stenografijo, ki ga vodi Franc Zelenik. Tečaj je za vse obiskovalce brezplačen in je deležen velikega odziva. Število obiskovalcev znaša okoli 70. Tudi letošnji sezono se vrši učni tečaj za nemški jezik, in sicer v dveh oddelkih. Nižji oddelek ima pouk ob četrtkih od 7. do 9. ter je število prijavljenih udeležnikov 25. Višji tečaj za nemški jezik je ob sredah v času od 7. do 9. ure zvečer ter znaša število obiskovalcev 32. Pouk nemškega jezika ima letos profesor Martin Majcen. Tudi učni tečaj za italijanski jezik ima dva oddelka. V obeh poučuje profesor dr. Robert Eržen. Nižji tečaj ima pouk v torkih od 7. do 9. ure in je število prijavljencev 58. Višji tečaj ima pouk ob ponedeljkih od 7. do 9. ure zvečer in je število prijavljencev 24.

Društveni podpredsednik Albin Smrkolj je pripomnil k predsednikovemu poročilu o Robert Kollmanovi ustanovi za obubožane trgovce in trgovske sotrudnike, da ima naše društvo pravico sodelovanja in soodločanja pri razdeljevanju dohodkov te ustanove. Važna pravica je to za našo organizacijo in je jasno interes trgovcev in trgovskih sotrudnikov, da postanejo člani našega društva. Ustanova je lepa naprava in velike praktične koristi za pripadnike trgovskega stanu, ki so prišli v nesrečo in revo. Govornik sam je dal pobudo, da je mesto kupilo veliko posestvo pod Rožnikom. Glavnica ustanove znaša okoli 2.000.000 din in bo dajala prav upošteven letni donos. Razprave o tem predmetu sta se udeležila zlasti odbornika Zvonimir Lukič, ki je član občinskega sveta ljubljanskega, in pa Roman Golob.

Sledilo je poročilo društvenega tajnika Antona Agnole o tajništvu in posredovalnici za čas od 17. maja 1938. do 3. novembra 1938. Obe poročili sta se vzeli na znanje.

Sledilo je poročilo društvenega blagajnika Josipa Kreka, ki je podal kratko pregledno poročilo o stanju društvenih dohodkov in izdatkov. Poročilo je bilo vzeto na znanje.

Na predlog društvenega odbornika dr. Ferdinanda Majarona se je izvršila konstitucija odbora v lanski sestavi.

Po končanem dnevnem redu je predsednik dr. Fran Windischer končal sejo ob ½ 10. uri zvečer.